

ÇEVRENİN CEZA HUKUKUYLA KORUNMASI KAPSAMINDA “GÜRÜLTÜ”^(*)

Dr. Öğr. Üyesi Yağmur TEMİZ GÜL^(**)

Öz

Çevre hakkının, bir insan hakkına dönüşmesi kolay olmamıştır. İnsanlığın, çevrenin korunması gerektiği konusunda aydınlanması ve ülkelerin çevreyi koruma amacıyla hukuki düzenlemeler yapmasıyla süreç gelişmiştir. Son geldiğimiz noktada ise artık çevreye karşı işlenen suçlar, ceza hukuku içerisinde önemli bir başlık olarak değerlendirilmektedir. Çevrenin korunması için öncelikle çevreyi oluşturan unsurlarının kirlenmemesi ve bozulmaması, yok edilmemesi gerekir. Çevrenin ceza hukukuyla korunması gerektiği bilinci ve ülkelerin ceza hukuklarında bu tür düzenlemelerin yer alması, yakın tarihten bir gelişme olarak kabul edilebilir. Ceza hukukunda klasik olarak tanımlanan suçlara göre çevre suçlarının düzenlenmesi kolay olmamıştır. Suçların hem tanımı hem de yargılama süreci oldukça karmaşıktır. Yargılama sürecinde görev alan hukukçuların ve kolluğun özel bir uzmanlık gerektiren çevre kirliliği konusunda yeterli bilgi birikiminde olmaması ise süreci daha karmaşık hale getirir. Çevre kirliliğinin bir nedeni olarak kabul edilen gürültü kirliliği ise insan sağlığı üzerinde, olumsuz sonuçlar doğuran önemli bir sorundur. Hayatımızın her alanında var olan seslerin, birleşerek rahatsız edici boyuta ulaşması gürültü olarak tanımlanır. Gürültü ile mücadele edebilmek ve gürültünün meydana getirdiği zararlı sonuçları en aza indirebilmek için ülkeler mevzuatlarında düzenlemeler yapmışlardır. Gürültüyle mücadelede ülkemizde Türk Ceza Kanunu'nda gürültüye neden olma suçu (m. 183) bulunur. Gürültüye neden olma suçu ile çok fazla karışabilen ancak gürültüye sebep olma suçundan bazı temel unsurları içermesi sebebiyle ayrılan diğer suç ise huzur ve sükûnu bozma suçu (m.123) dur. Ayrıca başka kanunlarda da gürültüyü önlemeye yönelik düzenlenen kabahatler mevcuttur. Bahsi geçen gürültü kabahatlerinin başlıca olanları ise Çevre Kanunu'nun 14. Maddesinde ve Kabahatler Kanunu'nun 36. Maddesinde düzenlenen gürültü kabahatidir. Çalışmamız, ulusal ve küresel boyutta gürültü düzenlemelerini ve ceza hukukuyla mücadelenin etkinliğini incelemektedir.

Anahtar Kelimeler

Çevre, Gürültü, TCK m. 183, TCK m. 123, Gürültü Kabahatleri, Çevre Kanunu m. 14, Kabahatler Kanunu m. 36.

^(*) [Makalenin Dergiye Geliş Tarihi](#): 14.10.2024 - [Makalenin Kabul Edildiği Tarih](#): 05.12.2024
[DOI No](#): 10.54704/akdhfd.1566987

^(**) Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ali Fuad Başgöl Hukuk Fakültesi, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku Anabilim Dalı / Samsun, Türkiye
[E-posta](mailto:yagmur.temizgul@omu.edu.tr): yagmur.temizgul@omu.edu.tr
[Orcid Id](https://orcid.org/0000-0003-0168-3301): <https://orcid.org/0000-0003-0168-3301>

“NOISE” WITHIN THE SCOPE OF ENVIRONMENTAL PROTECTION THROUGH CRIMINAL LAW

Abstract

The transformation of environmental rights into human rights has not been an easy process. This development occurred as humanity became aware of the need to protect the environment, and countries began enacting legal regulations to achieve this goal. Today, crimes against the environment are considered an important category within criminal law. For the protection of the environment, it is essential to prevent the pollution, degradation, and destruction of its components. The awareness of the need to protect the environment through criminal law, as well as the incorporation of such provisions into the criminal laws of countries, can be seen as a recent development. Compared to traditionally defined crimes in criminal law, the regulation of environmental crimes has been a challenging task. Both the definition of these crimes and the judicial process are highly complex. This complexity is further heightened by the lack of adequate expertise in environmental pollution among legal professionals and law enforcement involved in the judicial process. Noise pollution, considered a cause of environmental pollution, is a significant problem with negative effects on human health. The combination of sounds, present in all areas of our lives, reaching disturbing levels is defined as noise. In order to combat noise and minimise the harmful consequences of noise, countries have made regulations in their legislation. In the fight against noise, the Turkish Penal Code includes the crime of causing noise (Article 183). Another offence, which can be confused with the offence of causing noise, but which differs from the offence of causing noise due to the fact that it contains some basic elements, is the offence of disturbing peace and tranquility (Art. 123). In addition, other laws include regulations on offenses aimed at preventing noise. The main noise misdemeanours are the noise misdemeanours regulated in Article 14 of the Environmental Law and Article 36 of the Misdemeanour Law. This study examines noise regulations at both national and global levels, as well as the effectiveness of combating noise through criminal law.

Keywords

Environment, Noise, Turkish Penal Code art. 183, Turkish Penal Code art. 123, Noise Offenses, art. 14 of the Environmental Law, art. 36 of the Law on Misdemeanours.

Extended Abstract

With the transformation of environmental rights into human rights, numerous regulations have been established in many international and national legal texts to protect the environment. Environmental rights have gone through several stages to reach their current importance. Initially, environmental rights appeared in the constitutions of countries. The next step was the protection of the environment through criminal law instruments. The European Union has provided guidance to countries on this matter through its directives. The United Nations has also contributed to the process with its reports on the necessity of environmental protection. Some countries developed environmental awareness much earlier than the guiding texts of international organizations. While protecting the environment is important for nations, it is clear that the issue is not only a national matter but must be addressed as a global concern. The perspective that the environment needs the protection of criminal law is now widely accepted. For this reason, many countries have defined crimes that protect the environment in their penal codes or in special environmental laws. Environmental crimes are offenses that are necessarily defined within the framework of administrative law, and it is difficult to delineate their boundaries. These crimes are often criticized for not aligning with the principles of criminal law. Environmental crimes are difficult to adjudicate due to the lack of knowledge of legal professionals and law enforcement involved in criminal proceedings regarding this specialized field, which requires technical expertise. Fighting environmental crimes using the general principles of criminal law is challenging. Moreover, people often do not feel the direct effects of these crimes. This results in the public not participating in combating these crimes, for example, by not reporting them.

In the Turkish Penal Code (TPC), the crime of causing noise is regulated in Article 183: “Anyone who causes noise in a manner that is likely to harm another person’s health, in violation of the obligations specified by relevant laws, shall be punished with imprisonment from two months to two years or a judicial fine.” By regulating this crime under the title of offenses against society, the TPC addresses the issue from a human-centered perspective of environmental protection. This crime, established to protect human health, does not provide protection concerning other elements of

the environment. The definition of the crime necessarily refers to regulatory actions of the administration. However, the Environmental Law, one of the relevant laws, does not define obligations related to noise; such definitions are found in the Environmental Noise Control Regulation. This situation makes the regulation debatable in terms of the principle of legality of crimes and punishments. This crime can only be committed intentionally, and there is no provision for its negligent form. It is a result crime, meaning that there must be a concrete danger sought in the crime, which is the occurrence of noise that is likely to impair human health. The crime can be committed through both active and negligent actions. The source of the noise may be the perpetrator themselves, or it may originate from an object or an animal. The law does not impose any restrictions on the source of the noise, which results in broad boundaries for the crime.

The ability to commit the crime of disturbing peace and tranquility by making noise, as regulated in Article 123 of the TPC, requires distinguishing the difference between the two crimes. Article 183 of the TPC includes causing noise in a manner that is likely to impair human health in its definition of the crime. In contrast, Article 123 requires that the noise be made solely for the purpose of disturbing peace and tranquility, and it should not reach a level that is harmful to health. Article 123 is primarily a crime that can be committed with specific intent, whereas Article 183 can be committed with general intent. The mental elements of the crimes differ in this respect. The requirement for insistence, which is necessary for the crime of disturbing peace and tranquility, is not sought for the crime of causing the noise. While Article 123 is a complaint-based offense, Article 183 is subject to prosecution *ex officio*. The most significant point that separates Article 123 from Article 183 and other offenses related to noise is that in the crime of disturbing the peace and tranquility, the perpetrator must make noise directed at a specific victim; if no specific victim is targeted, other crimes and offenses may come into play.

In laws such as the Misdemeanor Law, the Environmental Law, and the Highway Traffic Law, certain misdemeanors prohibiting noise have been defined. Determining which law is violated by an act involving noise makes it challenging to ascertain whether the act constitutes a crime or a misdemeanor due to the complexity of the regulations.

GİRİŞ

Çevrenin, korunması gereken bir değer olduğunun fark edilmesi sonrasında ise çevrenin bir insan hakkına dönüşmesi, son aşamada ise çevreyi korumak için ceza hukukunun varlığına ihtiyaç olduğunun, anlaşılmasının üzerinden uzun yıllar geçmemiştir. Son elli yılda çevrenin önemi anlaşılmış ve insanın çevreyi neden korumak zorunda olduğu üzerine fikirler ortaya atılmıştır. Çevrenin, insanın sağlıklı ve huzurlu yaşayabilmesi için korunmaya değer olduğu fikri, çevre hakkının hukuki metinlerde yer almasını sağlamışsa da çevrenin tüm unsurlarıyla insandan da bağımsız olarak korunması gerektiği üzerine de önemli görüşler bulunur.

Çevreyi korumak için ilk yapılması gerekenler ise çevreye zarar vermemek, yok etmemek ve kirlilememektir. Çevre kirliliği, son yıllarda küresel bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Pek çok ülke ulusal olarak çevre kirliliğiyle mücadele etmekle birlikte sorunun bir iş birliği gerektirdiğinin de farkındadır. Çevre kirliliğinin en görünür olanları hava, su ve toprak kirliliği olmakla birlikte görünmez bir tehlike olan gürültü, çalışmamızda incelenecektir.

Gürültünün, insan sağlığı üzerinde ciddi olumsuz etkileri olduğu bilinmektedir. En yaygın bilinen olumsuz etkisi, işitme duyusuna verdiği zarar olmakla birlikte kalp çarpıntısı, kaygı bozukluğu, depresyon ve öğrenme güçlüğü gibi insan sağlığı üzerinde pek çok psikolojik olumsuz etkisi olduğu bilimsel olarak kanıtlanmıştır. Sadece insanlar için değil doğada yaşayan diğer canlılar için de gürültünün olumsuz etkileri bulunur.

Gürültü, seslerin istenmeyen ve rahatsız edici boyuta ulaşan halidir. Ses, desibel olarak ölçülür ve her insan için sesin gürültüye dönüştüğü desibel aralığı farklı olabilir. Bu nedenle ortalama olarak bir insanın sağlığını bozabilecek desibel aralıkları tespit edilerek gürültüyü önlemek için hukuki düzenlemeler yapılır. Gürültünün, tamamen önlenmesi mümkün olmamakla birlikte en yaygın olduğu alanlara veya faaliyetlere yönelik olarak bazı sınırlandırmalar yapılarak gürültünün azaltılması mümkündür. Özellikle kara ve hava ulaşım araçları için gürültünün düzenlenmesi, sanayi faaliyetlerinde gürültünün azaltılması ya da şehir hayatı içerisinde eğlence etkinliklerinin kurallarının belirlenmesi için hukuki düzenlemeler yapılması gürültüyle mücadele de önemlidir. Bu düzenlemeler ise bazen kanunlarla bazen de idarenin düzenleyici işlemleriyle yapılabilir.

Çevre kirliliğiyle mücadele de son çare olması gereken cezai yaptırımlara da yer verilmektedir. Kirliliğe yol açan fiilin sonucunda gerçekleşen tehlikenin ya da zararın büyüklüğüne göre bazı fiillerin suç olarak tanımlanması mümkündür. Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) çevreye karşı suçlar başlığında dört suçla yer verilmiştir.

Gürültüye neden olmak TCK'de m. 183'te suç olarak düzenlenmiştir ve TCK m. 123'te kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçunun, hareketlerinden biri olarak ısrarlı bir şekilde gürültü yapılması yer almaktadır. Gürültünün ceza hukuku ile ilişkisi ise incelenmesi gereken önemli bir konudur. Çevre Kanunu (ÇK), Kabahatler Kanunu (KK) ve Karayolları Trafik Kanunu'nda gürültüye ilişkin kabahatler de tanımlanmıştır. Çalışmamızda gürültünün suç olarak düzenlenmesi ve kabahatlerle ilişkisi incelenerek diğer ülkelerdeki mevcut düzenlemeler ışığında ülkemizdeki gürültü suçları ve kabahatleri üzerine eleştirilerde ve önerilerde bulunulacaktır.

I. ÇEVRE VE GÜRÜLTÜ

A. BİR İNSAN HAKKI OLARAK ÇEVRE HAKKI VE ÇEVRENİN KORUNMASI GEREKLİLİĞİ

Çevre kavramı Fransızca “*Environia*” kelimesinde türemiştir. Çevre bitki, hayvan ve insan gibi canlı varlıkların yaşamlarını sürdürdüğü ve cansız varlıklarında içerisinde yer aldığı koşullardır¹.

Avrupa Komisyonu çevreyi, bireyin ve toplumun; karşılıklı ve karmaşık ilişki halinde oldukları ve hissettikleri şekliyle, etrafını ve yaşam koşullarını oluşturan unsurların birleşimi olarak tanımlamaktadır. (1973-6 Birinci Çevresel Eylem Programı²)

Çevrenin önemine ve çevrenin korunması gerektiği fikrine, ilk olarak hukuk metinlerinde rastlanmaz. Bu konuda farkındalığın oluşmasına, çevre savunucuları olan aktivistler ve yazarlar büyük ölçüde katkı sağlamışlardır. Bu konuda yazılan

¹ “What is Environment?”, Environment, Health, Fire and Safety, Erişim Tarihi: Ekim 11, 2024, Global EHS <https://globalehs.co.in/what-is-environment/>.

² Valsamis Mitsilegas, Malgosia Fitzmaurice and Elena Fasoli, “Fighting Environmental Crime in the UK: A Country Report”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 9.

eserler, toplumda karşılık bularak halkın çevre kirliliğine karşı bilinçlenmesini sağlamıştır³. Çevrenin korunması, sadece bir devletin sorumluluğunda olmamalıdır. Devlet yalnızca kanunlarla çevreyi koruyamayacaktır. Bir toplumda yaşayan herkesin çevrenin korunması için belli bir bilgi birikimine sahip olması, gerektiğinde devlet uygulamalarını rahatça izleyebilmesi ve süreçlere katılım sağlayabilmesi gerekir. Aksi durumda kanunlarla sağlanan koruma araçları, işlevsiz olacaktır. Bireylerin karar alma süreçlerine katılımı gereklidir ve bireyler, çevre kirliliği sorunlarını yargıya taşıyabilecek düzeyde bilgi ve farkındalığa sahip olmalıdır⁴.

Çevrenin korunması için ilk adımın çevreyi kirletmemek olduğunu kabul ettiğimizde ilk olarak hukuki düzenlemelerin, çevre kirliliğine yoğunlaşmış olması olağandır. Çevreyi kirletmemek için hukuki düzenlemelere ve yaptırımlara ihtiyaç olmakla birlikte sadece bu hukuki metinlerle çevrenin korunmasını beklemek gerçekçi değildir. Öncelikle gerçek anlamda insanlığın çevreyi korumak zorunda olduğu bilincinin, oluşması ve yerleşmesi gerekir.

Çevrenin korunması için en etkin yol esasen güçlü bir çevre etiği bilinci oluşturulmasıdır. Çevre etiği öncelikle çevrenin kaynaklarını korumayı, yok etmemeyi bununla birlikte çevrenin kirletilmemesi gerektiğidir. Çevre etiği sosyal bir sözleşmedir ve gerekçesini çevreyi kirleterek diğer insanlara zarar verilmemesi gereği oluşturmaktadır. Çevre etiğinin bir diğer boyutu da çevrenin yok edilmesinin toplumun sağlığının bozulma endişesinin yanı sıra bir tür hırsızlık olduğudur. Başkalarının da hak sahibi olduğu bir denizi kirleterek oradan balık yiyecek insanların gıdası çalınmış olmaktadır. Bununla birlikte, çevreye başka bir değer yükleyen ikinci bir tür çevre etiği vardır. Bu içsel bir değerdir, bizim ona verdiğimiz değerden bağımsız olarak çevre, kendi başına bir değerdir. Böyle bir çevre etiği, basitçe insan olmayan doğaya özen gösterme etiği olarak düşünülebilir⁵.

İnsanları, çevresel bozulmadan koruyan hak temelli bir yaklaşım, zorunlu olarak insan refahının bağlı olduğu ekosistemlerin ve diğer türlerin korunmasını gerektirir. İnsanın doğadan bağımsız olduğu yanılgısı terk edildiğinde, insan hakları yaklaşımı, yüksek düzeyde bir çevre korumasını sağlayabilecektir⁶. İnsan haklarının çevre ile ilişkilendirilmesi, doğal kaynaklara bağımlı olan insanın haklarına saygı gösterilmesini sağlayacak yeni stratejiler ve politikalar geliştiril-

³ Detaylı bilgi için bkz., Eliza Griswold, “How ‘Silent Spring’ Ignited the Environmental Movement”, *The New York Times Magazine*, (2012): 9.

⁴ General Assembly, “Rio Declaration on Environment and Development”, *Report of the United Nations Conference on Environment and Development I*, A/CONF.151/26, (1992): 2.; Benzer yönde, Benjamin W. Cramer, “The Human Right to Information, the Environment and Information about the Environment: from the Universal Declaration to the Aarhus Convention”, *Communication Law and Policy* 14, I. 1 (2009): 102.

⁵ J. Jeffrey Peirce, P. Aarne Vesilind and Ruth F. Weiner, *Environmental Pollution and Control* (Elsevier Science & Technology Books, 1997), 10-11.

⁶ Lynda Collins, “Are We There Yet? The Right to Environment in International and European Law”, *McGill International Journal of Sustainable Development Law and Policy* 3, I. 2 (2007): 124.

mesini sağlayarak çevresel bozulmadan, zarar gören insanlara çözüm sağlanmasına yardımcı olacak ve çevrenin korunmasına yönelik hak temelli bir yaklaşım oluşturacaktır. Bunun yanı sıra, çevrenin bozulmaması ve korunması ihtiyacının herhangi bir bireyin ya da ulusun meselesi olmadığı, kabul edilmelidir. Hepimiz bundan etkilendiğimiz için bu küresel bir meseledir⁷.

Çevre kirliliğinin sebepleri üzerine pek çok teknik tartışma yürütülmekle birlikte bir yanılı olarak çevre kirliliği en büyük tehlike olarak gösterilmektedir. Bu tezinin aslında doğru olmadığı da iddia edilir. Bu iddianın bazı haklı savları bulunur. Öncelikle teknolojik gelişmelerin en çok yaşandığı ülkelerin ki bu ülkeler ekonomik olarak da kalkınmış ülkelerdir, çevre kirliliği sorunlarıyla daha iyi mücadele ettiği görülür. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) çevre kirliliği kontrolü sağlayan ilk ülke olması buna örnek verilebilir. Teknolojik gelişmelerin neredeyse hiç yaşanmadığı kabilelerde dahi doğaya zarar verildiği görülmüştür. Yeni Zelanda'daki Maoriler uçamayan büyük bir kuş olan Moa türünü yok etmişlerdir; Afrika'da ve ABD'nin güneybatısındaki kabile bölgelerinde aşırı otlama nedeniyle doğa tahrip edilmektedir. Geçmişe gittiğimizde ise eski Yunanlılar ve Fenikeliler tarafından ormanlar yok edilmiş ve suların yönünü değiştirerek çölleşmeye sebep olmuşlardır. Hatta gelişen teknolojinin çevreyi korumakta faydalı olduğu da görülebilir. Bu gelişmeler, elektrik kullanımında tasarrufu artırmış, gıdaların daha uzun süre muhafaza edilmesini sağlamış, iletişimin kolaylaşması insanların seyahat ihtiyacını azaltmış ve bilgisayar aslında kağıt tüketimini ciddi oranda azaltmıştır. Çevrenin kirliliğini tespit için de aslında gelişen teknolojiden faydalanılır. Yok olan türlerin tespiti, hava, su ve toprak kirliliğinin belirlenmesi yine gelişen bilim ve teknoloji sayesinde gerçekleşir⁸.

Günümüzde pek çok ülke çevre hakkını anayasalarında düzenlemiştir. Çevresel önceliklerin anayasal güvence altına alınması, çevrenin korunması için günün siyasi ortamından daha az etkilenen sağlam bir temel sağlar. Anayasa reformu genellikle uzun süren, karmaşık ve çoğunluk onayı gerektiren bir süreç olduğundan çevresel değerlerin kalıcı olması daha olasıdır. Çevre hakkının, anayasal bir hakka dönüşmesinin önemli bir sonucu ise çevre ve diğer sivil toplum örgütlerinin, faaliyetlerini sürdürebilmeleri için gerekli olan hakların kaynağı olmasıdır. Ayrıca örgütlenme özgürlüğünü, bilgiye erişim hakkını, halkın sürece katılımını ve hukuki korumayı güvence altına alarak insanların, yaşama ve sağlıklı bir çevreye yönelik asli haklarının korunmasını sağlamak açısından özellikle önemlidir⁹.

⁷ Radha Krishan and Smriti, "Environment Protection: Legal and Human Rights Perspective", *National Journal of Environmental Law* 2, I. 1 (2019): 32.; Brind Kumar, Sharad V. Oberoi and Akash Goenka, "A Brief Review of the Legislative Aspects of Noise Pollution", *Workshop on Environmental Pollution: Perspectives and Practices*, (2004): 2.; "Environmental Justice", EPA United States Environmental Protection Agency, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.epa.gov/environmentaljustice>.

⁸ Peirce, Vesilind and Weiner, *Environmental Pollution and Control*, 4-5.

⁹ Carl Bruch, Wole Coker, and Chris VanArsdale, "Constitutional Environmental Law: Giving Force to Fundamental Principles in Africa", *Columbia Journal of Environmental Law* 26, I. 1 (2001): 134.

İnsan hakları sözleşmelerinin çoğu, çevrenin korunmasının uluslararası bir sorun olduğunun kabulünden önce hazırlanmış ve kabul edilmiştir. Bu nedenle uluslararası insan hakları belgelerinde çevresel konulara çok az atıfta bulunmaktadır¹⁰. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (ICESCR) 12. Maddesinde açıkça taraf devletleri “çevresel ve endüstriyel hijyenin tüm yönlerinin iyileştirilmesi” için adımlar atmaya çağırılmaktadır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuğun sağlık hakkı ile ilgili olarak çevrenin korunmasına ilişkin hususlara atıfta bulunmaktadır. Bağımsız Ülkelerdeki Yerli ve Kabile Halklarına ilişkin 169 sayılı ILO Sözleşmesi, yerli halkların topraklarına ve kaynaklarına ilişkin çok sayıda atıf içermektedir¹¹.

Avrupa’da çevreye karşı halkın bilinçlenmesi 1960’lı yılların ortalarında başlamıştır¹². İlk çevre hareketi, 1972 Stockholm İnsan Çevresi Deklarasyonu ile uluslararası çevre hukukunun doğuşuyla sonuçlanmıştır. Stockholm Deklarasyonu, çevre için bir insan hakkı kavramının ilk kez uluslararası hukukta yer almasını sağlamıştır¹³. Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması, 1986 yılında Avrupa Tek Senedi ile değiştirilmiştir ve böylece o zamana kadar geliştirilen uygulamayı bir araya getiren ve düzenleyen çevre için özel yasal dayanaklar oluşturulmuştur¹⁴.

Avrupa hukuku, bağımsız ve maddi bir insan hakkı olan çevre hakkını da tanımaya başlamıştır. Avrupa Birliği organları bağımsız bir çevre hakkının varlığını defalarca ve açıkça kabul etmiş ve çok sayıda Avrupa ülkesi bu hakkı kendi anayasalarında düzenlemiştir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) de benzer şekilde bu hakkı, uluslararası hukuk kapsamında tanımıştır. Avrupa’da çevre hakkının gelişiminde bir sonraki adım, böyle bir hakkın Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’ne dahil edilmesi olacaktır. Ancak, bu konuda bağlayıcı bir sözleşme bulunmasa bile, tüm gelişmeler dikkate alındığında çevre hakkının Avrupa’da bir uluslararası teamül hukuku kuralı olarak ortaya çıktığını veya çıkmak üzere olduğunu göstermektedir¹⁵.

Bir ülkenin anayasasında belirli bir hükmün varlığı ya da yokluğu, hakkın gücü konusunda tek başına belirleyici değildir. Bazı ülkelerde, açık anayasal hükümlerin ihlallerine göz yumarken, benzer anayasal hükümlerin bulunmadığı ülkelerde mahkemeler, metinsel bir hüküm olmasa bile anayasal hakları varmışçasına koru-

¹⁰ Krishan and Smriti, “Environment Protection: Legal and Human Rights Perspective”, 31.

¹¹ Krishan and Smriti, “Environment Protection: Legal and Human Rights Perspective”, 31.

¹² Teresa Fajardo del Castillo, “EU Environmental Law and Environmental Crime: An Introduction”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 7.

¹³ Bruch, Coker and VanArsdale, “Constitutional Environmental Law: Giving Force to Fundamental Principles in Africa”, 124.; Collins, “Are We There Yet? The Right to Environment in International and European Law”, 124.

¹⁴ Fajardo del Castillo, “EU Environmental Law and Environmental Crime: An Introduction”, 7.

¹⁵ Collins, “Are We There Yet? The Right to Environment in International and European Law”, 147.

yabilirler. Örneğin, ABD'nin çevreyi koruyan karşılaştırılabilir bir anayasal hükmü yoktur, ancak üst düzey çevre koruma sistemlerinden birini geliştirmiştir¹⁶.

Çevrenin, diğer nesillere aktarımı sağlamak da hukukun koruması gereken değerlerden biridir. Bir toplumun kalkınması da sağlıklı bir çevrenin oluşturulmasına bağlıdır¹⁷. Çevre kirliliği sorunlarının en başında gelen iklim değişikliğinin çocukların, sağlığına yönelik en büyük tehditlerden biri olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi kapsamında görev yapan Çocuk Hakları Komitesi'nin 2013 Tarih ve 15 Sayılı raporunda belirtilmiştir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde çocukların yeterli gıdaya, temiz içme suyuna ulaşması giderek zorlaşmakta bu durum çocukların fiziksel ve zihinsel sağlıklarını olumsuz etkilemektedir¹⁸.

Çevre hakkının, insan hakları kapsamında kabul edilmesinin önemli sonuçları bulunur. Bunlar hem insanın sağlıklı bir çevrede yaşama hakkının koruma altına alınmasını sağlamakta hem de çevreyle ilgili kararlara karşı da dava açabilmesini yani çevre politikalarına karşı halkın da sürece katılmasını sağlayacaktır¹⁹.

B. BİR ÇEVRE KİRLİLİĞİ SORUNU OLARAK GÜRÜLTÜ VE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Gürültü, yanlış yerde, yanlış zamanda “yanlış ses” tir. Ses bir kimyasal değildir; sadece havadaki bir dalga hareketidir. Bu nedenle ortamda birikmez. Ses dalgaları, sesin üretildiği kaynaktan alıcıya veya dinleyiciye kadar ortam boyunca hareket eder²⁰.

Duyduğumuz her şey sestir. Gürültünün geleneksel tanımı “istenmeyen veya rahatsız edici ses” tir²¹. Ses, uyku, sohbet gibi rutin aktiviteleri engellediğinde ya da kişinin yaşam kalitesini bozduğunda veya azalttığında istenmeyen hale gelir. Gürültü kirliliğini, göremediğimiz, tadamadığımız veya koklayamadığımız için hava kirliliği veya su kirliliği gibi diğer kirlilik türleri kadar dikkat çekmemektedir²².

¹⁶ Bruch, Coker and VanArsdale, “Constitutional Environmental Law: Giving Force to Fundamental Principles in Africa”, 135.

¹⁷ Arifin Ma'ruf, “Legal Aspects of Environment in Indonesia: An Efforts to Prevent Environmental Damage and Pollution”, *Journal of Human Rights, Culture and Legal System* 1, I. 1 (2021): 25.

¹⁸ *Frequently Asked Questions on Human Rights and Climate Change* (New York and Geneva: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Fact Sheet No. 38, 2021), 23.

¹⁹ Work and Health Organization, “Human Rights-Based Approach to Health and Environment”, *Report of A Regional Seminar Bangkok, Thailand, 20-21*, (2007): 13.

²⁰ Pallavi Yadav and R.S. Yadav, “Noise Pollution and its Enacting Laws in India”, *G- Journal of Environmental Science and Technology* 1, I. 2 (2013): 51.

²¹ Robert N. Moore, “Noise Pollution”, *Albany Law Review* 35, (1970): 105.; “Noise, Blazes and Mismatches Emerging Issues of Environmental Concern”, *UN Environment Programme Frontiers 2022 Report*, (2022): 8.; “Quiet Areas in Europe the Environment Unaffected by Noise Pollution”, *European Environment Agency Report*, I. 14 (2016): 7.

²² Fateh Singh Bhagora, “Noise Pollution”, *International Journal of Advanced Research in Arts, Science, Engineering & Management* 2, I. 6 (2015): 2558.

Fransız Standartları Enstitüsü, gürültüyü şöyle tanımlamıştır: “herhangi bir *nahos veya rahatsız edici işitsel duyum, böyle bir duyum üreten herhangi bir akustik olgu*”. Ağrı eşiğinin (bir sesin acı hissi yaratabileceği ve dayanılmaz hale gelebileceği seviye) 120 ila 140 db arasında olduğu bilinmektedir. Gürültüsüz, sessiz bir ortamın artık lüks olduğu ifade edilmektedir. Hatta gürültünün sağlık üzerindeki etkisi Roma döneminde dahi fark edilmiş Julius Caesar, vatandaşların uyumasını engellediği gerekçesiyle Roma’da geceleri savaş arabalarının hareket etmesini yasaklamıştır²³.

Günlük hayatı etkileyen, istenmeyen veya rahatsız edici, insanların ve diğer organizmaların sağlığını ve refahını etkileyen sesler gürültü kirliliği olarak tanımlanır. Yaşam kalitesini düşüren, çalışma kabiliyetini azaltan hatta bazı durumlarda telafisi olmayan işitme kaybına neden olan bir dikkat dağıtıcıdır. İnsanlar ve hayvanlar üzerindeki olumsuz etkileri kolaylıkla tespit edilebilmektedir²⁴. Gürültü kirliliği, görünmez bir tehlikedir. Görülemez, ancak yine de hem karada hem de deniz altında mevcuttur²⁵.

Ses, desibel cinsinden ölçülür. Çevrede yaprak hışırtısından (20 ila 30 desibel), gök gürültüsüne (120 desibel) ve siren sesine (120 ila 140 desibel) kadar birçok ses vardır. 85 desibel veya daha yüksek desibele ulaşan sesler, kişinin kulaklarına zarar verebilir. Bu eşiği aşan ses kaynakları arasında; elektrikli çim biçme makineleri (90 desibel), metro trenleri (90 ila 115 desibel) ve yüksek sesli rock konserleri (110 ila 120 desibel) gibi yaygın gürültü kaynakları bulunur²⁶.

Gürültü, en başta işitme sağlığını etkilemektedir. Müzik gruplarında çalan müzisyenlerin sıklıkla kısmi işitme kaybına uğradıkları görülmektedir. Hangi ses seviyelerinin yaralanma ya da travmaya neden olduğunu, her bir birey için söylemek mümkün olmasa da tehlike eşiğinin, 85 db civarında olduğu kabul edilmektedir. Gürültünün insan sağlığı üzerindeki tek etkisi sağrlık değildir. Gürültünün, ruhsal sağlığı etkileyen; konsantrasyon kaybı, zihinsel yorgunluk, uykusuzluk gibi etkilerinin yanı sıra kalp sağlığını etkileyen nabız hızındaki değişikliklere

²³ Council of Europe Conseil De L’Europe, “Environment Policy in Europe”, *Consultative Assembly Committee On Regional Planning And Local Authorities*, AS/Loc (23) 27, (1972): 15.; Gürültünün ekonomik yönden dezavantajlı gruplarda daha büyük risk olduğu yönünde ABD araştırmaları için bkz., Will Dobbs-Allsopp, James Goodwin and Sasha Kliger, “Safe and Sound: How the Environmental Protection Agency Can Protect Us From Dangerous Noise”, *Center for Progressive Reform and Governing for Impact* (2024): 7.

²⁴ Apoorva Ghore, “Law of Tort & Noise Pollution”, *Supremo Amicus* 30, (2022).; Benzer yönde, Kumar, Oberoi and Goenka, “A Brief Review of the Legislative Aspects of Noise Pollution”, 1.; Bhagora, “Noise Pollution”, 2557.; “Noise Guide for Local Government”, NSW EPA, Environment Protection Authority 2013, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.scribd.com/document/140536909/Noise-Guide-for-Local-Government>.; “Environmental noise impacts”, AWE International, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.awe.international/article/1847731/environmental-noise-impacts>.

²⁵ Bhagora, “Noise Pollution”, 2557.

²⁶ Bhagora, “Noise Pollution”, 2557.

kadar uzanan çok fazla zararlı etkileri mevcuttur. Hem hayvanlarda hem de insanlarda gürültü ve agresiflik arasında bir korelasyon olduğunu gösteren araştırmalar mevcuttur²⁷. Çocukların, yetişkinlere göre gürültüden daha fazla etkilendiği ve gürültünün çocuklarda daha fazla sağlık sorununa yol açtığı bilinmektedir²⁸. 2013 yılında yapılan incelemeye göre, çocuklar gürültüye bağlı işitme kaybına karşı yetişkinlere göre daha savunmasızdır. 2014 yılındaki başka bir çalışmaya göre, günde 8 saat boyunca kronik olarak gürültüye maruz kalmanın çocuklarda belirli frekansları duyamama dahil kalıcı işitme değişikliklerine neden olabileceğini belirtilmiştir²⁹. Dünya Sağlık Örgütü'nün raporlarına göre insanların, özellikle de gürültüden etkilenme ihtimali daha fazla olan çocukların, sağlığındaki olumsuz etkiler konusundaki farkındalığın yeteri kadar oluşmadığını göstermektedir³⁰.

Gürültünün önlenmesi noktasında inşaat araçları, motorlu kara taşıtları, sürat tekneleri ve uçaklarla ilgili belli teknik standartlar oluşturulması, gürültü kaynağı olabilecek havaalanı gibi mekanlarda özel önlemlerle gürültünün azaltılması için çalışmalar sürdürülmektedir. Gürültünün gerçekleştiği yerlerin özel nitelikleri de dikkate alınarak önlemlerin içeriği değişebilmektedir. Hastane, okul, huzur evi gibi ortamların gürültü düzeyi ya da konut olarak kullanılan binalardaki ses düzeylerinin farklı aralıklarda olması gerekecektir³¹.

Çevresel gürültü ve özellikle karayolu trafik gürültüsü, Avrupa'da önemli bir çevre sorunudur. AB nüfusunun en az %20'si trafik gürültüsü seviyelerinin sağlığa zararlı olduğu bölgelerde yaşamaktadır. Daha spesifik olarak, tahminen 113 milyon insan en az 55 dB(A) olan uzun süreli gündüz-akşam-gece trafik gürültüsü seviyelerinden etkilenmektedir. Buna ek olarak, 22 milyon kişi yüksek düzeyde demiryolu gürültüsüne, 4 milyon kişi yüksek düzeyde uçak gürültüsüne ve 1 milyona yakın kişi de endüstrilerin neden olduğu yüksek düzeydeki gürültüye maruz kalmaktadır³².

Artan gürültü sadece karadaki canlıları etkilemekle kalmaz, okyanusta yaşayanlar için de giderek büyüyen bir sorun haline gelmektedir. Gemiler, petrol sondajları, sonar cihazları ve sismik testler bir zamanlar sakin olan deniz ortamını gürültülü ve kaotik hale getirmiştir. Gürültü kirliliğinden özellikle balinalar ve yunuslar etkilenmektedir. Aşırı gürültü bu deniz memelileri üzerinde iletişim

²⁷ Council of Europe Conseil De L'Europe, "Environment Policy in Europe", 15.; Benzer yönde, O. Ajayi Mary-Ann and David Tarh Akong-Eyongndi, "An Examination of Noise Pollution: A Call for Regulation and Stringent Enforcement of Existing Laws", *Benson Idahosa University Journal of Private and Property Law*, (2019): 106.; Bhagora, "Noise Pollution", 2557.

²⁸ "Noise", World Health Organization, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/noise>.

²⁹ Bhagora, "Noise Pollution", 2560.

³⁰ "Environmental Noise in Europe - 2020", *European Environment Agency*, 22 (2019, 2020): 7.

³¹ Council of Europe Conseil De L'Europe, "Committee of Experts on Air Pollution", EXP/Air I 68, 6 (1968): 3-4.

³² "Environmental Noise in Europe - 2020", 7.

kurma, yön bulma, beslenme, eş bulma ve etkili bir şekilde ekolojasyon yapma yeteneklerini engeller³³.

Gürültüye ilişkin ilk kanun örneklerinden biri ABD’nin 1972 tarihli Gürültü Kontrol Kanunu’dur. Bu kanuna göre gürültü kontrolü için politikalar ve programlar oluşturmak amacıyla bilim, teknoloji ve hukuk alanlarından uzmanlardan oluşan bir gürültü kirliliği kontrolü merkezi kurulu olmalıdır. Yargı yollarının uzun süreli ve maliyeti olan bir süreç olması nedeniyle, gürültü mağdurlarına hızlı ve etkili bir yardım sağlayacak idari bir yapı oluşturulmalıdır. Sorunun teknik niteliği nedeniyle gürültü kirliliği davalarına bakmak üzere özel ihtisas mahkemeleri kurulmalıdır. Bu tür davalar için farklı bir yargılanma usulü belirlenmelidir. İdari kuruluşların yetkilileri görevlerini yerine getirmediginde bu ihmallerinden sorumlu tutulmalıdır. Gürültü kirliliğinin kontrolüne yönelik program ve politikaların uygulanması için yeterli fon sağlamak amacıyla tüm araçlara ve diğer gürültü kirliliği kaynaklarına özel bir vergi uygulanabilir. Bu kanun pek çok ülke için yön gösterici olmuştur. Gürültüyle mücadelede etkili olabilecek önemli unsurlar içermektedir³⁴.

Gürültüyle mücadeleyi ciddiye alan ve önemli bir sağlık sorunu kaynağı olarak gören Japonya, mücadelede halktan destek almaktadır. Ülkede yaşayan insanların, gürültüyle ilgili şikayetlerini bir sistem üzerinden kayıt altına alan ülke, yoğun şikayet olan bölgelere özel önlemler alarak ülke genelinde gürültü seviyesini düşürmeye çalışmaktadır³⁵. Hong Kong gürültü sorunuyla yoğun olarak mücadele eden başka bir ülkedir. Sanayi, trafik, havaalanı, eğlence ve kentsel gürültü kaynaklarıyla mücadele eden ülke özellikle okullardaki sessizliği sağlamak amacıyla pahalı bir yalıtım sistemi kullanmaktadır³⁶.

Yeni Zelanda’da hem mesleki hem de çevresel gürültü kontrolünün sorumluluğu Sağlık Bakanlığına aittir. Gürültü kontrolü oldukça ileri düzeydedir ve program şimdi ulaşılan standardı korumayı amaçlamaktadır. Çevresel gürültü kontrolü esas olarak Yerel Yönetimler tarafından yönetilen planlama süreci yoluyla sağlanmaktadır³⁷.

Gürültünün suç olarak tanımlandığı ülkelerden biri olan İsveç, suçtan ceza verilebilmesi için ciddi bir zarar ya da zarar tehlikesi aramaktadır. İsveç’te çevre suçlarıyla ilgili uzmanlaşmış savcılar ve polisler suçların cezalandırılması nok-

³³ Bhagora, “Noise Pollution”, 2557.

³⁴ Kumar, Oberoi and Goenka, “A Brief Review of the Legislative Aspects of Noise Pollution”, 10.; “Summary of the Noise Control Act 42 U.S.C. §4901 et seq. (1972)”, EPA United States Environmental Protection Agency, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-noise-control-act>.

³⁵ Kuala Lumpur, “Report Regional Workshop on Noise Abatement and Control”, *World Health Organization*, (1987): 3.

³⁶ Lumpur, “Report Regional Workshop on Noise Abatement and Control”, 5.

³⁷ Lumpur, “Report Regional Workshop on Noise Abatement and Control”, 5.

tasında etkilidir. Özellikle kanun değişiklikleriyle ispat yükünün azaltılması, mahkûmiyet kararı verilebilmesini sağlamıştır³⁸.

İspanya’da çevreyi koruyan kanun ya da düzenleyici mevzuata aykırı olarak ve doğal sistemlerin dengesine ciddi zarar verebilecek nitelikte bir gürültü suç olarak düzenlenmiştir. Suçun cezası ise iki yıldan beş yıla kadar hapis, sekiz aydan yirmi dört aya kadar para cezası ve bir yıldan üç yıla kadar meslek veya sanattan özel olarak men cezası olarak belirlenmiştir. Kişilerin sağlığına ciddi zarar verme riski varsa, hapis cezasının üst sınırı uygulanacaktır³⁹.

Alman Ceza Kanunu m. 325/a’da gürültü suç olarak düzenlenmiştir. Ancak ceza verilecek gürültünün bir işletme faaliyetiyle gerçekleşmiş olması ve idari mevzuata aykırılık içermesi gerekmektedir. Almanya çevre ceza hukukunun, çevre idare hukukuna bağımlılığı ilkesiyle bu maddeyi düzenlemiştir⁴⁰.

Fransa gürültüyü kabahat olarak düzenlenmiş ancak çok sınırlı olarak gürültüyle ilgili suçlara yer vermiştir. Şiddetli gürültüye neden olabilecek nesnelere gürültü emisyonu ile ilgili suçlar tanımlanmış; bu nitelikteki eşyaların veya malzemelerin gerekli onay veya sertifika olmaksızın üretilmesi, ithal edilmesi veya satılması suç olarak tanımlanmıştır. Suçu işleyebilecek kişiler, imalatçılar, ithalatçılar ve satıcılardır. Suçlar ancak kasten işlenebilir⁴¹.

Avrupa’da bazı şehirler gürültüyle mücadelede özel çözümler geliştirmişlerdir. Paris, Brüksel ve Antwerp sokak gürültüsünü azaltmak için trafikte yer alan araçlara saatte 30 kilometre hız sınırı uygulamış, Paris ise motosikletlerden park ücreti almayı planlamıştır. Şehirler ayrıca işlek yollar boyunca ses bariyerleri kullanmakta ve lastik gürültüsünü azaltmak için yol yüzeylerini iyileştirmektedir. Antwerp, ses engelleyici ekranlar ve daha sessiz asfalt kullanarak 2030 yılına kadar 70 dB’den fazla gürültü ile çevrili konutları ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Maksimum 65 dB cephe gürültüsü hedefleyen Ghent, sürdürülebilir ulaşım, hız sınırları ve gürültüyü azaltan yol yüzeylerini hayata geçirmektedir. Örneğin Paris, sesli araçların şehir merkezlerinden men edilmesi ve bisiklet altyapısının iyileştirilmesiyle ortalama 2 dB daha sessiz hale gelmiştir. Brüksel, geniş alanla-

³⁸ Niels Philipsen and Michael Faure, “Fighting Environmental Crime in Sweden: A Country Report”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 13.

³⁹ Teresa Fajardo del Castillo, Juan Fuentes Osorio, Inmaculada Ramos Tapia and Jesus Verdú Baeza, “Fighting Environmental Crime in Spain: A Country Report”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 14.

⁴⁰ “Causing Noise, Vibrations And Non-Ionising Radiation (Section 325a, German Criminal Code)”, Lewik, Erişim Tarihi: Eylül 17, 2024, <https://www.lewik.org/term/15895/causing-noise-vibrations-and-non-ionising-radiation-section-325a-german-criminal-code/>; Stephan Sina, “Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2014): 23.

⁴¹ Floriana Bianco, Annalisa Lucifora and Grazia Maria Vagliasindi, “Fighting Environmental Crime in France: A Country Report”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 27.; “Environment Code (consolidated version of 2010), France”, WIPO, Erişim Tarihi: Eylül 17, 2024, <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/6040>.

rı, yaya bölgelerine dönüştürerek araç gürültüsünden arındırmıştır. Şehir planlamacıları tam sessizliğin mümkün olmadığını farkındadır; bunun yerine, su sesi veya çocuk oyunları gibi hoş kabul edilenler de dahil olmak üzere tüm kentsel sesleri kapsayan hoş “ses manzaraları” yaratmayı amaçlamaktadırlar⁴². Gürültüyle mücadelede en etkin yöntemlerden biri ise aslında ağaçlandırmadır. Bitkiler, gürültüyü emerek şiddetini azaltabilecek çevre unsurlarıdır⁴³.

Araştırmalar, çevresel gürültüye ilişkin politika hedeflerine ulaşamadığını göstermektedir. Aslında, tahminlere göre, kentsel büyüme ve artan hareketlilik talebi nedeniyle gürültüye maruz kalan insan sayısının gelecekte önemli ölçüde azalması pek olası değildir⁴⁴.

Çevre sorunları ayrı bir uzmanlık ve teknik bilgi içermektedir. Bu nedenle çevre ile ilgili davaların görülebileceği özel çevre mahkemeleri kurulmalı, çevre suç, kabahat ve tazminat davalarının bu mahkemelerde görülmesiyle hem daha hızlı hem de daha etkin bir yargılama sağlanabilecektir⁴⁵.

Gürültüyle mücadeleyi zorlaştıran başka bir konu ise insanların bilinçsiz olmasıdır. Gürültünün insan sağlığı ve çevre sorunlarıyla olan yakın ilişki konusunda insanların eğitilmesi de mücadeleyi güçlendirecek başka bir etmendir⁴⁶.

II. TÜRK HUKUKUNDA ÇEVRENİN KORUNMASI

A. ÇEVRE HAKKI

Çevreyle ilgili hukukumuzdaki ilk düzenleme 1982 Anayasası’dır. Anayasa m. 56 Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması başlığıyla şöyle bir düzenlemeye yer vermiştir:

“Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir...”

Anayasa burada çevreyi, insanın sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının bir unsuru kabul ederek koruma altına aldığı belirterek esasen çevreyi, doğrudan değil dolaylı olarak ele almıştır. Herkes yaşam hakkının korunması bağlamında devletten sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşamayı talep edebilecek-

⁴² Nick Amies, “Cities are Increasingly Taking Bold Measures to Combat Noise Pollution Saturday 7 October 2023”, The Brussels Times, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.brusselstimes.com/724505/cities-are-increasingly-taking-bold-measures-to-combat-noise-pollution>.

⁴³ Ghore, “Law of Tort & Noise Pollution”.

⁴⁴ Bhagora, “Noise Pollution”, 2558.; Birgitta Berglund, Thomas Lindvall and Dietrich H. Schwela, *Guidelines for Community Noise* (Geneva: World Health Organization, 1999), 7.

⁴⁵ Ghore, “Law of Tort & Noise Pollution”.

⁴⁶ Ghore, “Law of Tort & Noise Pollution”.

tir. Aynı şekilde tüm bireyler de sağlıklı ve dengeli bir çevrenin var olabilmesi için bu çevreyi korumakla da yükümlüdür⁴⁷.

Anayasa'da düzenlenen çevre hakkının somutlaştırılması için 9.8.1983 Tarih ve 2872 Sayılı Çevre Kanunu (ÇK) yürürlüğe girmiştir. Çevreyi ilgilendiren hükümlerin yer aldığı pek çok başka kanun bulunmakla birlikte temel kanun olarak ÇK kabul edilir. ÇK'ya bağlı olarak çıkarılan pek çok yönetmelikle çevrenin korunması amaçlanmaktadır⁴⁸.

B. TÜRK HUKUKUNDA GÜRÜLTÜYLE MÜCADELE

5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu (TCK) m. 1'de ceza kanunun amaçları arasında çevrenin korunması da yer almaktadır. TCK, Çevreye Karşı Suçlar başlığıyla dört suça yer vermiştir. Bu suçlardan konumuzu oluşturan, TCK m. 183'te düzenlenen gürültüye neden olma suçu, çalışmamızda detaylı olarak incelenecektir.

Türk hukukunda gürültüyü önlemeyi amaçlayan iki suçun yer aldığı görülür. Bunlardan ilki TCK m. 183 olmakla birlikte diğer suç ise TCK m. 123'te yer alan kişilerin huzur ve sükûnu bozma suçudur. ÇK, 5326 Sayılı Kabahatler Kanunu (KK), 2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu (KTK) bazı kabahat düzenlemeleleriyle gürültüyü önlemeyi amaçlamaktadır.

TCK ve ÇK, bir gürültü tanımına yer vermemiştir. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından hazırlanan 27602 Sayılı Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği'nin Tanımlar başlığı m. 4/1-f:

“Çevresel gürültü: Ulaşım araçları, kara yolu trafiği, demir yolu trafiği, hava yolu trafiği, deniz yolu trafiği, açık alanda kullanılan teçhizat, şantiye alanları, sanayi tesisleri, atölye, imalathane, işyerleri ve benzeri ile rekreasyon ve eğlence yerlerinden çevreye yayılan gürültü dâhil olmak üzere, insan faaliyetleri neticesinde oluşan zararlı veya istenmeyen açık hava seslerini...” şeklinde gürültüyü tanımlamıştır.

TCK'de gürültüye yer verilen iki suç tipi olduğu görülür. İlki TCK m. 123 kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçu, TCK'da “Özel Hükümler” başlıklı ikinci kitap, “Kişilere Karşı Suçlar” başlıklı ikinci kısımda, “Hürriyete Karşı Suçlar” başlıklı yedinci bölümde yer alır. TCK m. 183 gürültüye neden olma suçu ise “Topluma Karşı Suçlar” başlıklı üçüncü kısımda, “Çevreye Karşı Suçlar” başlıklı ikinci bölümde düzenlenmiştir. TCK m. 123 kişilere karşı suçlar başlığıyla düzenlenmiş bir suç iken, TCK m. 183 topluma karşı suçlar başlığında yer alır.

⁴⁷ Güneş İ. Gürseler, “İnsan Hakları, Çevre, Anayasa”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 5 (2008): 200-201.

⁴⁸ Detaylı bilgi için bkz., Ahmet M. Güneş, *Ulusal ve Uluslararası Çevre Hukukunun Temel İlkeleri* (Antalya: Haklar ve Araştırmalar Derneği, 2021), 14.

1. TCK m. 183 Gürültüye Neden Olma Suçu

a. Suça İlişkin Genel Açıklamalar

Gürültü Türk Ceza Hukukunda ilk kez, bir kabahat olarak düzenlenmiştir. 765 Sayılı TCK içerisinde yer alan gürültü kabahati, halkı rahatsız eden hareketler başlığıyla m. 546’da şöyle düzenlenmiştir:

“Her kim, gürültü veya velvele ile mutat hilafı olarak çan ve alati saire çalarak yahut kanun ve nizam ahkamina muhalif surette gürültülü bir meslek ve sanat icar eyleyerek halkın veya meclis ve mahfillerin meşguliyet veya huzur ve rahatını ihlal ederse on beş liraya kadar hafif cezayı nakdiye mahkûm olur. Bu fiil gece yarısından iki saat evvelinden sonra işlenirse hafif cezayı nakdi otuz liraya kadardır.

Mükerrirler hakkında birinci fıkrada muharrer ahvalde otuz ve ikinci fıkrada muharrer halde elli liraya kadar hafif cezayı nakdi hükmolunur.”

12/10/2004 tarih ve 5237 sayılı TCK’de ise ilk kez gürültüye neden olmanın bir suç olarak tanımlandığı görülür.

TCK, gürültüye neden olma başlığıyla m. 183’ü şöyle düzenlenmiştir:

“İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülüklere aykırı olarak, başka bir kimenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan kişi, iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.”

TCK, bu suç topluma karşı suçlar başlığında düzenleyerek, insan merkezli bir çevreyi koruma yaklaşımını tercih etmiştir. Gürültünün, insan sağlığını olumsuz etkilemesi nedeniyle suç olarak düzenlemiştir⁴⁹. İnsan sağlığına zarar verecek gürültü, çevrenin diğer birleşenlerine zarar verecek nitelikte olabilir. Oysa kanun koyucu burada sadece insan sağlığını tehdit edecek nitelikte gürültüyü, ceza hukukunun koruması altına almıştır⁵⁰. Çevreye Karşı Suçlar başlığında yer alması nedeniyle suçun çevreyi koruması gerektiği şeklinde bir yanılgıya neden olsa da suçun insan sağlığını korumayı amaçladığını göstermektedir⁵¹.

Kanun metninde açıkça yer verilen ilgili kanunların başta ÇK olmak üzere hiçbirinde gürültüyle ilgili açık yükümlülükler belirlenmemiştir. Bu yükümlülüklerin yönetmelikte yer alması ise kanun metninde ifade edilen şekli anlamda kanun ifadesini karşılamamaktadır. Bu durum ise suçların ve cezaların kanunla

⁴⁹ Ahu Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 132 (2017): 74.; Handan Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan* 19, S.2 (2013): 372.

⁵⁰ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 59.

⁵¹ Didar Özdemir Ekici, “Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu’nda Düzenlenen Gürültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan* 21, Özel S. (2019): 1185.

düzenlenmesi gerektiği ilkesine aykırılık oluşturur. İdarenin düzenleyeceği işlemlerle suç ve ceza belirleyemeyeceği ilkesine de bir aykırılık söz konusudur. Her ne kadar bu durum doktrinde kabul edilen beyaz (açık) norm yani kanunda belirtilen fiilin içeriğinin idarenin düzenleyici işlemleriyle doldurulabileceği bir norm türü olarak kabul edilse de öğretilerdeki çoğunluk görüşü olan beyaz (açık) normun kanunilik ilkesine aykırı oluşturduğu görüşüne katılmaktayız⁵².

b. Suçun Maddi ve Hukuki Konusu

Gürültüye neden olma suçunun konusu maddi konusu, insanın bedensel ya da ruhsal sağlığı değil, çevredir⁵³.

Bu suçun hukuki konusunu ise Anayasa'da koruma altına alınan sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkını yani çevre hakkı oluşturmaktadır⁵⁴. Suçla sadece insanın, ruhsal ve bedensel sağlığının değil çevrenin ekolojik unsurlarının da korunduğu ifade edilir⁵⁵. İnsan sağlığı açısından zararlı olan aşırı gürültünün, çevreyi oluşturan tüm birleşenler açısından da zararlı olduğu bu nedenle dolaylı olarak çevrenin de bu suçla korunduğunu belirten görüş de mevcuttur⁵⁶. Başka bir görüşe göre ise bu suçla aslında toplumsal sağlığın korunduğu ifade edilir⁵⁷.

c. Fail

Suçun faili, herkes olabilir, özgü bir suç olarak düzenlenmemiştir⁵⁸. Ancak “*ilgili kanunlarda belirlenen yükümlülüklerle aykırı olarak*” düzenlemesiyle ilgili kanunlarda yer verilen ifadelerle göre özgü suçta dönüşebileceği de ileri sürülmektedir⁵⁹. Tüzel kişiler bu suçun faili olamayacağı gibi TCK kapsamında tüzel kişilere bu suçtan do-

⁵² Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 91-92.

⁵³ Mehmet Maden, Bir Tehlike Suçu Olarak “Gürültüye Neden Olma (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 25, S. 1 (2021): 463.; Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 66.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 373.

⁵⁴ Özlem Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları* (İstanbul: Beta Yayınları, İstanbul, 2014), 96.; Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 60.; Mehmet Kaplan ve Barış Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan* 21, Özel S. (2019): 633.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 372.; Bengi Gezgin Kayan, “Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirliliği”, *Ceza Hukuku Dergisi* 3, S. 7 (2008): 114.

⁵⁵ Haşim Özkurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, S. 48 (2023): 168.; Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 633.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 372.; Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınları, 2010), 309.

⁵⁶ Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 633.

⁵⁷ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 60.

⁵⁸ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 96.; Kaplan ve Atladı “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 635.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 372.; Gezgin Kayan, “Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirliliği”, 114.

⁵⁹ Özdemir Ekici, “Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu’nda Düzenlenen Gürültü Suçu ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, 1186.

layı güvenlik tedbiri uygulanması mümkün değildir. ÇK ve KK kapsamında ise gürültüye neden olan tüzel kişiler hakkında idari para cezası uygulanması mümkündür⁶⁰.

d. Mağdur

Bu suç için mağdurun belirlenmesi oldukça önemlidir. Fail gürültü yaparken belli kişiyi hedef alır ve bunu sırf huzur ve sükûnu bozmak için yani özel kastla yaparsa TCK m. 123’te yer alan huzur ve sükûnu bozma suçu oluşacaktır⁶¹.

Gürültüye neden olma suçu, topluma karşı suçlardan biri olduğu için toplumu oluşturan bireyler suçun mağdurudur. Dolayısıyla gürültünün olduğu çevrede yer alan herkes suçun mağduru olacaktır⁶². Gürültünün gerçekleştiği yerde mağdur olma tehlikesi bulunan kimse yoksa suçun mağduru olmayacağından suçun oluşması da mümkün değildir⁶³.

e. Suçun Maddi Unsurları

a.1. İlgili Kanunlarla Belirlenen Yükümlülükler Aykırı Olarak Başka Bir Kimsenin Sağlığının Zarar Görmesine Elverişli Bir Şekilde Gürültüye Neden Olmak

Gürültüye neden olma suçunda suç için gerekli olan hareket “İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülükler aykırı olarak, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olan” şeklinde madde metninde belirtilmiştir. İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülükler ise suçun idare hukukuyla yakın ilişkisini ortaya koymaktadır. İlgili kanunlar deyiminden sadece kanun metinlerinin değil her türlü mevzuatın anlaşılması gerektiği ifade edilir⁶⁴.

Kastedilen ilgili kanunların ilki ÇK’dur. ÇK m. 14 gürültü başlığıyla şöyle bir düzenleme yer almaktadır:

“Kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulması yasaktır. Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır.”

⁶⁰ Kaplan ve Atladı Barış, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 635-636.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 372.; Gezgın Kayan, “Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirilliliği”, 114.

⁶¹ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 65.

⁶² Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 97.; Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 65.; Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 635.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 372.; Gezgın Kayan, “Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirilliliği”, 114.; Mustafa Aslantürk, *Hakaret, Tehdit, Terk, Şantaj, Huzur Bozma, Hakların Engellenmesi, Çevre, İmar, İhale, Tefecilik Suçları* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 421.; Parlar ve Hatipoğlu, *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku*, 309.

⁶³ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 65.

⁶⁴ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 107.; Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 639.

Düzenleme ise ilgili kanun olan ÇK'ya dayanılarak çıkarılan 30.11.2022 Tarih ve 32029 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği'ne göndermede bulunmuştur." Bu durum, konuyu kanunilik ilkesi bakımından tartışmalı hale getirmektedir⁶⁵.

Gürültüye neden olma suçunun oluşabilmesi için hareketin sadece ilgili yönetmelikteki düzenlemelere aykırı olması yeterli değildir⁶⁶. Oluşan gürültünün insan sağlığını bozmaya elverişli olması gerekmektedir. İnsan sağlığının bozulmasından ise hem fiziksel hem de ruhsal sağlık anlaşılmalıdır⁶⁷. Gürültünün insan sağlığını bozmaya elverişli olup olmadığının tespiti ise uzmanlık gerektirecektir. Bu tespitse ancak konunun uzmanı tarafından yapılabilecektir⁶⁸. Her insan özelinde sağlığı bozmaya elverişli gürültü eşiği değişebilirse de ortalama özelliklerde bir kişiye göre değerlendirmede bulunulması gerekir.

Suç, serbest hareketli bir suç olmakla birlikte icrai ve ihmali hareketlerle işlenmesi mümkündür⁶⁹. Gürültünün kaynağı bizzat fail olabileceği gibi gürültünün bir eşya ya da hayvan kaynaklı olması da mümkündür⁷⁰. Suç, ani olarak işlenebileceği gibi kesintisiz bir suç şeklinde işlenmesi de mümkündür. Bu durumda kesintinin belirlenmesi, zincirleme suç hükümlerinin uygulanması bakımından önem arz eder⁷¹.

a.2. Neticce

Suç, neticeli bir suç olarak düzenlenmiştir⁷². Suçta aranan somut tehlike yani insan sağlığını bozmaya elverişli gürültünün gerçekleşmesi gerekir. Bu neticenin

⁶⁵ Kaplan ve Atladı Barış, "Gürültüye Neden Olma Suçu", 635.

⁶⁶ Kaplan ve Atladı Barış, "Gürültüye Neden Olma Suçu", 642.

⁶⁷ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 108.; Yokuş Sevük, "Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)", 374.

⁶⁸ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 108.; "birlikçi raporunda, yapılan ölçüm sonuçlarının yönetmelik değerlerine uygun olmadığına belirtilmesi karşısında, ölçülen gürültü düzeyinin insan sağlığının zarar görmesine elverişli olup olmadığının bilimsel ölçütlere göre değerlendirilmesi için üniversitelerin, Kulak Burun Boğaz Anabilim dalında uzman Kulak Burun Boğaz hekimlerinden, tercihen odyoloji uzmanlığı bulunan iki hekim ve yine bir odyologdan oluşacak üç kişilik heyete dosya tevdi edilerek, somut olayda gürültünün, insan sağlığının zarar görmesine elverişli olup olmadığı yönünde rapor alınarak sonucuna göre sanığın hukuki durumunun belirlenmesi gerekirken, eksik kovuşturma ve yetersiz gerekçeyle yazılı şekilde mahkûmiyet kararı verilmesi", Y4.CD, 26.4.2023, E.2022/14906, K.2023/17491.; Y18. CD, 1.6.2016, E.2015/13033, K.2016/12044.

⁶⁹ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 107.; Eren Karakurt, "Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçu", 72-73.; Özkurt, "Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi", 170.; Kaplan ve Atladı, "Gürültüye Neden Olma Suçu", 647.; Yokuş Sevük, "Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)", 373.

⁷⁰ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 107.; Kaplan ve Atladı, "Gürültüye Neden Olma Suçu", 642.

⁷¹ Kaplan ve Atladı, "Gürültüye Neden Olma Suçu", 647.; Yokuş Sevük, "Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)", 377.; Özdemir Ekici, "Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu'nda Düzenlenen Gürültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", 1189.

⁷² Eren Karakurt, "Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçu", 77.; Maden, "Bir Tehlike Suçu Olarak Gürültüye Neden Olma (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler", 439.

gerçekleşip gerçekleşmediği ise hakimın mesleki bilgi ve tecrübesiyle karar verebileceği bir konu olmadığından bu konunun, bilirkişi raporlarıyla tespit edilmesi gerekir.

a.3. Nedensellik Bağı

İlgili kanunlarla belirlenen yükümlülüklerle aykırı bir şekilde gerçekleştirilen gürültünün başka birinin sağlığının zarar görmesine elverişli olması neticesi ile arasında nedensellik bağı bulunmalıdır.

f. Hukuka Uygunluk Nedenleri

Suç topluma karşı suçlar başlığında düzenlendiğinden, ilgilinin rızası bu suç için bir hukuka uygunluk nedeni olarak kabul edilemez⁷³. Meşru savunma ise şartları mevcutsa gündeme gelebilir⁷⁴. TCK m. 24/1 kanunun emrini ifa kapsamında değerlendirilebilecek siren, alarm gibi sesler insan sağlığına zarar verebilecek boyutta olsa dahi suç oluşturmayacaktır⁷⁵. Hakkın kullanımı da bu suçta söz konusu olabilecektir yani kanuna uygun şekilde alınmış bir izne dayalı gürültü de bu kapsamda hukuka uygunluk nedeni olabilecektir⁷⁶. Bir hayvan saldırısından kurtulmak için ilgili kanunlarda belirtilen yükümlülüklerle aykırı olarak davul çalınması örneğindeki gibi zorunluluk halinin bu suçta uygulama alanı bulması mümkündür⁷⁷. Bu suçla ilişkin olarak TCK m. 30, hata hükümlerinin uygulanması mümkündür⁷⁸.

g. Manevi Unsur

TCK suçun taksirli halini düzenlememiştir ancak taksirli gürültüye neden olma hali, KK ve ÇK’de yer alan gürültü kabahatleri bakımından değerlendirilebilecektir. Bu suç ancak kasten işlenebilir, olası kastla da işlenmesi mümkündür⁷⁹. Sağlığın zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültü yapılması gerekliliği bir ob-

⁷³ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 111.; Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 96.; Özkurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi”, 173.; Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 648.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 375.

⁷⁴ Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 648.; Aksi yönde görüş için bkz., Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 375.; Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, s. 96.; Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 111.

⁷⁵ Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 648.; Benzer yönde, Parlar ve Hatipoğlu, *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku*, 311.

⁷⁶ Parlar ve Hatipoğlu, *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku*, 311.

⁷⁷ Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 376.

⁷⁸ Maden, “Bir Tehlike Suçu Olarak Gürültüye Neden Olma (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler”, 454.

⁷⁹ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 114.; Maden, “Bir Tehlike Suçu Olarak Gürültüye Neden Olma (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler”, 454.; Yokuş Sevük, “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)”, 375.; Gezgin Kayan, “Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirliliği”, 117-118.

jektif cezalandırma şartı değil suçun neticesi olarak düzenlenmiştir⁸⁰. Dolayısıyla failin kastının, bu neticeyi de kapsamaması gerekir⁸¹.

h. Suçun Ortaya Çıkış Biçimleri

a.1. Teşebbüs

Suç, somut tehlike suçudur⁸². Somut tehlike suçu ve neticeli bir suç olan gürültüye neden olma suçu teşebbüse elverişli bir suçtur. Suçun icra hareketleri tamamlandığı halde beklenen somut tehlike gerçekleşmeyebilir, bu durumda suç teşebbüs aşamasında kalacaktır⁸³.

a.2. İştirak

Suç iştirak hükümleri bakımından özellik arz etmez, suça yardım eden ya da azmettiren olarak katılmak mümkündür⁸⁴.

a.3. İçtima

Gürültüye neden olma suçu somut tehlike suçu olarak düzenlenmiş bir suçtur ve suçun sonucunda bir zarar oluşursa bu durumda artık gürültüye neden olma suçu ile birlikte zarar neticesine uygun başka bir suç daha gerçekleşmiş olacaktır. Örneğin, trafikte silahla fazla sayıda havaya ateş etme olayında ayrıca kişinin sağlığını bozmaya elverişli hareket sonucu gürültü kirliliği de meydana geleceğinden hem TCK m. 180 (trafik güvenliğini taksirle tehlikeye sokma) hem de TCK m. 183 suçu oluşmuş olacak ve tek fiille birden fazla suç meydana geldiğinden TCK m. 44 gereği fikri içtima kuralının uygulanması gerekecektir.

Suç sonucunda bir zarar meydana gelir örneğin gürültü nedeniyle bir kişinin sağlığı zarar görürse bu durumda yaralama suçu da meydana geleceğinden ve tek bir fiille birden fazla suç gerçekleşmiş olacağından TCK m. 44 uygulanarak bu suçların en ağırı olan yaralamadan ceza verilmesi gerekeceği yönünde görüş

⁸⁰ Özkurt, "Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi", 175.

⁸¹ Eren Karakurt, "Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçu", 94.

⁸² Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 108.; Maden, "Bir Tehlike Suçu Olarak Gürültüye Neden Olma (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler", 448.; Özdemir Ekici, "Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu'nda Düzenlenen Gürültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme", 1193.; Yokuş Sevük, "Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)", 373.; Gezgin Kayan, "Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirliliği", 114.; Aslantürk, *Hakaret, Tehdit, Terk, Şantaj, Huzur Bozma, Hakların Engellenmesi, Çevre, İmar, İhale, Tefecilik Suçları*, 421.; Suçun soyut tehlike suçlarından biri olan potansiyel tehlike suçu olduğu aksi yönde görüş için bkz., Kaplan ve Atladı, "Gürültüye Neden Olma Suçu", 642.; Eren Karakurt, "Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçu", 102.; Y18. CD, 5.12.2017, E.2015/39835, K.2017/14320.

⁸³ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 115.; Yokuş Sevük, "Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)", 376.; Murat Yılmaz, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma* (İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017), 45.; Suçun teşebbüse elverişli olmadığı yönünde bkz., Parlar ve Hatipoğlu, *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku*, 311.

⁸⁴ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 116.; Yokuş Sevük, "Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183)", 376.

mevcuttur⁸⁵. Kanaatimizce, yaralama suçunun meydana gelmesi halinde artık kişinin sağlığına zarar vermeye elverişli olan bir tehlikeden bahsedilemeyecek olup zarar gerçekleşmiş olduğundan TCK m. 183 değerlendirilmesi yapılamayacaktır. TCK m. 89 taksirle yaralama suçunun tartışılması gerekecektir.

i. Yaptırım

Suçun cezası, kanunda iki aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası, olarak belirlenmiştir. Suç için hapis yerine adli para cezası tercih edilirse, adli para cezası için herhangi bir sınır belirtilmemiş olması nedeniyle TCK m. 52’de belirtilen sınırlar dahilinde adli para cezasına hükmedilmelidir. Adli para cezası belirlenirken KK ve ÇK’de düzenlenen kabahatlerin miktarlarının dikkate alınması, orantılılık ilkesine uygun olacaktır⁸⁶.

2. Gürültüye Neden Olma Suçunun TCK m. 123 Huzur ve Sükûnu Bozma Suçu ile İlişkisi

TCK m. 123’te düzenlenen huzur ve sükûnu bozma suçu içerisindeyse gürültü şöyle yer almaktadır:

“Sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla bir kimseye ısrarla; telefon edilmesi, gürültü yapılması ya da aynı maksatla hukuka aykırı başka bir davranışta bulunulması halinde, mağdurun şikayeti üzerine faile üç aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.”

Gürültüden uzak ve sakin bir yaşam, bireylerin sağlıklı hayatını sürdürmesi için gereklidir⁸⁷. Kişinin huzur ve sükûn içerisinde yaşama hakkı aynı zamanda kişi hürriyetinin önemli bir unsurudur⁸⁸. Kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçu ile insanların huzurlu ve sakin bir hayat yaşama hakları korunur⁸⁹. Kişinin bir rahatsızlık hissetmeden, huzur ve sükûn içerisinde yaşama hakkı suçun hukuki konusu olarak ifade edilebilir⁹⁰. Suçun maddi konusu, huzur ve sükûnu bozulan kişidir⁹¹.

⁸⁵ Parlar ve Hatipoğlu, *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku*, 311.; Bu durumda gerçek içtima kuralının uygulanması gerektiği her iki suçtan da ayrı ayrı ceza verilmesi gerektiği yönünde görüş için bkz., Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 116.

⁸⁶ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 111.

⁸⁷ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 5.

⁸⁸ Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınları, 2022), 519.

⁸⁹ Veli Özer Özbek, Koray Doğan ve Pınar Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023), 496.

⁹⁰ Zeki Hafızoğulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar* (Ankara: US-A Yayıncılık, 2022), 230.; Yılmaz, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma*, 11.; Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 52.; Ersan Şen, *Yorumluyorum -15-* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017), 67.; Ümit Kocasakal, “Huzur ve Sükunu Bozma Suçu (TCK 123)”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2 (2015): 116.; Suat Çalışkan, *Hürriyete Karşı Suçlar* (İstanbul: Platon Yayınları, 2020), 191.; Recep Gülşen, “Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu”, *Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1 (2012): 7.

⁹¹ Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 520.

Suç, fail açısından özellik göstermez⁹². Suçun mağduru da herkes olabilir⁹³. Mağdurun huzur ve sükûnunun bozulduğunu anlayacak bilinç düzeyinde olması gerektiği de ifade edilir⁹⁴. Suçun mağduru, belirli ya da belirlenebilir kişilerdir. Belli bir kişiye yönelik olmayan ısrarlı hareketlerle bu suç gerçekleştirilemez⁹⁵. İsrarlı şekilde gerçekleşen hareketlerle kişinin, ruhsal sağlığının zarar görmesi durumunda kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanacaktır, madde gerekçesinde de bu şekilde belirtilmiştir.

Suçun kanuni tanımında belirtilen ısrarla telefon edilmesi, ısrarla gürültü yapılması ya da ısrarla hukuka aykırı başka bir davranışla işlenmesi mümkündür⁹⁶. Suçta aranan ısrar unsurunun nasıl gerçekleşmiş sayılacağı madde metninde belirtilmemiştir. Genel olarak kabul gören, hareketin başlamasından sonra mağdurun rahatsızlığını bildirmesi üzerine suçun hareketleri devam ediyorsa ısrar unsuru gerçekleşmiş sayılacaktır⁹⁷. İsrar, sürekliliği gerektirir, tek hareketle kişinin huzur ve sükûnu bozulsa bile suçun oluştuğu söylenemez⁹⁸.

⁹² Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 53.; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, 230.; Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 519.; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 497.; Yılmaz, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma*, 14.; Hasan Gerçekler, *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 1288.; Çalışkan, *Hürriyete Karşı Suçlar*, 197.; Meral Ekici Şahin, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu (TCK m.123)", *Ceza Hukuku Dergisi* 8, S. 23 (2013): 26.

⁹³ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 53.; Hafizoğulları ve Özen, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*, 230.; Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 519.; Özbek, Doğan ve Bacaksız, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 497.; Yılmaz, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma*, 14.; Gerçekler, *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 1288.; Çalışkan, *Hürriyete Karşı Suçlar*, 197.

⁹⁴ Muharrem Özen ve Atacan Köksal, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68 S. 2(2019): 484.; Kocasakal, "Huzur ve Sükunu Bozma Suçu (TCK 123)", 118.; Hüsnü Aldemir, *Hürriyete Karşı Suçların Soruşturulması ve Kovuşturulmasında Dikkat Edilecek Hususlar* (Ankara: Adalet Yayıncılık, 2022), 503.; Yılmaz, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma*, 14.; Ekici Şahin, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu (TCK m.123)", 27.

⁹⁵ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 54.; Koca ve Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*, 519.; Gerçekler, *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 1288.

⁹⁶ Özen ve Köksal, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu", 485.; Hukuka aykırı başka bir davranışla suçun işlenebilmesinin kanunilik ve belirlilik ilkeleri bakımından sorunlu olduğu yönünde açıklamalar için bkz., Şen, *Yorumluyorum -15-*, 68.; Kocasakal, "Huzur ve Sükunu Bozma Suçu (TCK 123)", 123-124.

⁹⁷ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 63.; Gerçekler, *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 1288.; Özen ve Köksal, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu", 487.; Gülşen, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu", 11.; Y2.CD, 13.2.2012, E.2012/2564, K. 2012/2749.; Y4.CD, 27.4.2016, E.2014/1832, K.2016/8375.

⁹⁸ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 63.; Gerçekler, *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*, 1288.; Özen ve Köksal, "Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu", 486-487.; Y18.CD, 10.4.2018, E.2016/3270, K.2018/5281.; Y18.CD, 15.12.2015, E.2015/12170, K.2015/13519.

Huzur ve sükûnu bozma suçunun gerçekleşebilmesi için gürültü yapılan yerin bir önemi bulunmaz. Suçun evde, sokakta, parkta gerçekleşmesi mümkündür⁹⁹. Gürültü yapmak bu suç kapsamında ihmalî ve icrai hareketle gerçekleştirilebilir. Nara atmak icrai bir hareket iken, hayvan bakıcısının hayvanı isteyerek susturmaması ihmalî hareket olarak değerlendirilebilir¹⁰⁰.

TCK m. 183 gürültünün insan sağlığını bozmaya elverişli bir şekilde gürültüye neden olunması, suçun tanımında yer almaktadır. TCK m. 123'te ise gürültünün ise sırf huzur ve sükûnu bozmak amacıyla yapılması ve sağlığa zarar verecek düzeye ulaşmış bir gürültü olmamalıdır¹⁰¹. TCK m. 123 öncelikle özel kastla işlenebilen bir suçtur, TCK m. 183 ise genel kastla işlenebilir. Suçların manevî unsuru da bu anlamda birbirinden farklıdır. Huzur ve sükûnu bozma suçu için gerekli olan ısrar unsuru da gürültüye neden olma suçu bakımından aranmaktadır. TCK m. 123 şikayete tabi bir suç olmakla birlikte TCK m. 183 resen soruşturulur¹⁰². TCK m. 123'te gürültü yapmanın ısrarla gerçekleşmesi gerekse de bu ısrar şartı, gürültünün birden çok yapılmasını zorunlu kılmaz. Tek seferde yapılan ve uzun süre devam edilen gürültüde ısrar unsurunu sağlamıştır¹⁰³. TCK m. 123'ü TCK m. 183'ten ve gürültüyle ilgili diğer kabahatlerden ayıran en önemli nokta huzur ve sükûnu bozma suçunda failin belli bir mağdura yönelik olarak gürültü yapmasıdır ancak belli bir mağdur hedeflenmemişse diğer suç ve kabahatler gündeme gelebilir¹⁰⁴.

3. Gürültü Kabahatleri

Hukuk, toplumsal huzur, barış ve düzeni sağlamak için suçlar dışında hukuka aykırı başka fiiller de tanımlamıştır. Suç olamayan ancak hukuk kurallarıyla bir yaptırım belirlenen hukuka aykırı fiilleri şöyle belirtebiliriz: Haksız fiil, disiplin cezası gerektiren, idari ve mali yaptırım gerektiren fiiller, suç olmamakla birlikte hukuka aykırı fiiller olarak tanımlanmıştır¹⁰⁵.

⁹⁹ Ekici Şahin, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK m. 123)”, 30.

¹⁰⁰ Özen ve Köksal, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu”, 486-487.

¹⁰¹ “TCK'nın 183. maddesi, gürültünün “başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli” olması şartını aramaktadır. Bunun yanında TCK'nın 123. maddesi ise eylemin suç olarak vasıflandırılabilmesi için “sırf huzur ve sükûnu bozmaya” yönelik olması gerektiğini kabul etmiştir.”, Y4.CD, 19.1.2015, E.2013/24261, K.2015/1454.

¹⁰² Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu” 634.; Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 95.; Özen ve Köksal, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu”, 509-510.; Kocasakal, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK 123)”, 116-117.; Gökhan Taneri, *Hürriyete Karşı Suçlar* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020), 683.

¹⁰³ Kocasakal, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK 123)”, 123.

¹⁰⁴ Kocasakal, “Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma Suçu (TCK 123)”, 133.; Y18.CD, 18.2.2019, E.2017/6863 K.2019/3251.

¹⁰⁵ Sulhi Dönmezer ve Sahir Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku* (İstanbul: DER Yayınları, 2021), 32-33.

Kabahatler bu haksız fiiller içerisinde, idari yaptırım gereken fiiller olarak yer almaktadır. Kabahatler, genel kamu düzenini sağlamak amacıyla genel kolluk yetkisi kapsamında haksızlık içeriği daha az sayılabilecek hukuk kurallarının ihlallerini, idari para cezası ile cezalandırmaktır¹⁰⁶.

KK m.2’de kabahatin tanımlanmıştır:

“*Kabahat deyiminden; kanunun, karşılığında idarî yaptırım uygulanmasını öngördüğü haksızlık anlaşılır.*”

Kabahatler için belirlenen yaptırımlar idari para cezaları ve idari tedbirlerdir. İdari para cezaları, idarenin bazı hukuka aykırı fiilleri, yargı kararı gerekmeksizin kanunun tanıdığı yetkiye dayanarak idare hukuku kurallarıyla yani bir idari işlemle uyguladığı yaptırımlardır. Bu idari işlemlere karşı yargı yoluna başvurulması mümkün olmakla birlikte idari işlemin uygulanması durdurulamaz¹⁰⁷.

Bir kabahatle ilgili idari bir yaptırım uygulanabilmesi için genel olarak savunma alınması veya soruşturma yapılması zorunlu değildir. Bu durum ise idari yaptırımın, fiilden sonra derhal uygulanabilmesi sağlamaktadır. Yaptırımın hızlı uygulanabilmesi kabahatlerin, caydırıcılık özelliğini artırır. Kabahatlerin büyük bir kısmı ilk başta ceza hukuku kapsamında yer alan yani suç olan fiillerken depenalizasyon yönelimiyle ve ceza yargılamasının iş yükünü de hafifletebilmek için “idari suç” olarak da ifade edilen kabahatlere dönüştürülmüştür. Ceza hukukunun denetiminden ise vazgeçilmemiş, kabahatlere ilişkin yargı denetimi idare mahkemelerine devredilmemiş, yargı denetimi yetkisi adli yargıda bırakılmıştır¹⁰⁸.

Ülkemizde kabahatler 2005 yılına kadar ceza kanunu içerisinde düzenlemiş ve suçlarla aynı şekilde ceza yaptırımı gerektiren hukuka aykırılıklar olarak kabul edilmiştir. 2005 yılında ise kabahatler ceza kanununun dışına çıkarılarak ayrı bir kanunla düzenlenmiş ve kabahatler idari yaptırıma bağlanan hukuka aykırı fiiller olarak kabul edilmiştir¹⁰⁹. KK’nin kabul edilmesiyle birlikte kabahatler suç olmaktan çıkarılmış, ceza hukuku ile idare hukukunun kesiştiği bir idari yaptırım hukuku olarak yerini almış ve kendine özgü bir hukuki rejime dönüşmüştür¹¹⁰. Suçlarda olduğu gibi kabahatlerin yer aldığı tek kanun KK değildir. Başka kanunlarda da kabahat olarak tanımlanan fiiller yer almaktadır. KK m. 3 kanunun genel

¹⁰⁶ Ali Ulusoy, *İdari Yaptırımlar* (İstanbul: XII Yayınları, 2013), 147.

¹⁰⁷ Mustafa Karabulut, *İdari Yaptırımların Hukuki Rejimi* (Ankara: Turhan Yayınları, 2008), 22-25.

¹⁰⁸ Ulusoy, *İdari Yaptırımlar*, 147- 148.; Zeki Hafizoğulları ve Muharrem Özen, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: US-A Yayınları, 2022), 175.

¹⁰⁹ Dönmezer ve Erman, *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*, 61.

¹¹⁰ Nur Centel ve Hamide Zafer, *Ceza Muhakemesi Hukuku* (İstanbul: Beta Yayınları, 2020), 1038.; Hamide Zafer, *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75* (İstanbul: Beta Yayınları, 2021), 181.; *Bu yeni hukuk dalına “İdari Ceza Hukuku” denilmektedir.* Bkz; Kayıhan İçel, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (İstanbul: Beta Yayınları, 2023), 237.; Kabahatler Kanunu içerisinde yer verilen hükümler hazırlanırken Ceza Kanunu ve Ceza Muhakemesi Kanunu’nda yer alan bazı kuralların esas alındığı bu sebeple kabahatler hukukunun geniş anlamda ceza hukuku içerisinde yer alması gerektiğine yönelik görüş için bkz; Berrin Akbulut, *Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Adalet Yayınları, 2022), 99-100.

nitelikte olduğunu belirtilmiştir yani KK genel bir kanun niteliğinde olup başka kanunlarda düzenlenen kabahatler bakımından da uygulama alanı bulmaktadır¹¹¹.

Kabahatler kanunu m. 36’da gürültü kabahatine yer verilmiştir. Ancak diğer kanun ve yönetmeliklerde de gürültüyü yasaklayan kabahat düzenlemeleri mevcuttur. Çevre Kanunu m. 14 ve Karayolları Trafik Kanunu m. 30 gürültüyü yasaklayan kabahat düzenlemelerinin başında yer almaktadır.

Gürültüyle ilgili ÇK’de düzenlenen m. 14’te tanımlanan kabahat şöyledir:

“Kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü ve titreşim oluşturulması yasaktır. Ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlardan kaynaklanan gürültü ve titreşimin yönetmeliklerle belirlenen standartlara indirilmesi için faaliyet sahipleri tarafından gerekli tedbirler alınır.”

Gürültünün yönetmelikte belirtilen standardın üzerinde olması kabahatin oluşması bakımından yeterli değildir. Bu gürültünün aynı zamanda “kişilerin huzur ve sükununu, beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde” olması gerekir¹¹².

Yaptırımı ise ÇK m. 20/4-h ye göre şöyle düzenlenmiştir:

“Bu Kanunun 14’üncü maddesine göre çıkarılan yönetmelikle belirlenen önlemleri veya gerekli izinleri almayan veya standartlara aykırı şekilde gürültü ve titreşime neden olanlara, konutlar için 400 Türk Lirası (7.667 TL), ulaşım araçları için 1.200 Türk Lirası (23.155 TL), işyerleri ve atölyeler için 4.000 Türk Lirası (77.372 TL), fabrika, şantiye ve eğlence gürültüsü için 12.000 Türk Lirası (232.264 TL) idarî para cezası verilir.”

KK m. 36’da ise gürültü başlığıyla şöyle bir kabahate yer verilmiştir:

“(1) Başkalarının huzur ve sükununu bozacak şekilde gürültüye neden olan kişiye, elli Türk Lirası idarî para cezası verilir.

(2) Bu fiilin bir ticarî işletmenin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi halinde işletme sahibi gerçek veya tüzel kişiye bin Türk Lirasından beşbin Türk Lirasına kadar idarî para cezası verilir.

(3) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezasına kolluk veya belediye zabıta görevlileri karar verir.”

¹¹¹ Atilla İnan ve İbrahim Demir, *Açıklamalı- Gereççeli Kabahatler Kanunu* (Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği, 2011), 111-112.; Mahmut Koca ve İlhan Üzülmöz, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler* (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022), 44- 45.

¹¹² “Çevre sağlığı ekiplerince sanığın işlettiği kafeteryada yapılan denetimde, müzik yayını esnasında çevreye yayılan gürültü düzeyinin, Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği’nin 28/d maddesindeki gürültü sınır değerini aştığının belirlenmesi karşısında, bu değer, insan sağlığının zarar görmesine elverişli olup olmadığı bilirkişi raporu ile saptandıktan sonra sanığın hukuksal durumunun tespiti gerektiği gözetilmeden, eksik kovuşturma sonucu ve yetersiz gerekçe ile beraat kararı verilmesi, Kanuna aykırı ve katılan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı vekilinin temyiz nedenleri ile tebliğnamedeki düşünce yerinde görüldüğünden, HÜKMÜN BOZULMASINA”, Y4.CD, 24.12.2014, E.2013/24429, K.2014/36904.

ÇK ve KK arasında özel-genel kanun ilişkisi bulunmaktadır¹¹³.

ÇK m. 14, “*beden ve ruh sağlığını bozacak şekilde ilgili yönetmeliklerle belirlenen standartlar üzerinde gürültü*” ifadesi TCK m. 183’le benzer şekilde insan sağlığına işaret etmektedir. TCK m. 183 “*kanunlarla belirlenen yükümlülüklerle aykırılık*” ifadesi ÇK m. 14’te “*ilgili yönetmeliklerle*” ifadesiyle paraleldir. KK m. 36 ise sadece huzur ve sükûnu bozmaya elverişli gürültü bakımından uygulanabilir. ÇK m. 14/2 kabahatin konut dışında gerçekleşmesi halini nitelikli hal olarak düzenlemiştir. KK m. 36/2’de ise ticari işletme faaliyeti çerçevesinde gerçekleşen gürültüyü daha ağır bir yaptırım öngörerek nitelikli hal olarak düzenlemiştir. Ancak 2. Fıkra hükmü 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda yer alan tanımlara göre gürültü yaparak çalışma ihtimali daha yüksek olan esnafları kapsamamaktadır. Bu fıkranın esnafları da kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmesi gerekmektedir¹¹⁴. Kurusıkı tabancayla havaya ateş açılması¹¹⁵, havai fişek patlatılması¹¹⁶, teknik araçlarla ölçüm gerektirmeyen şekilde komşuların neden olduğu gürültü¹¹⁷, KK m. 36 kapsamında değerlendirilebilir¹¹⁸. Eğlence mekanlarında gerçekleşen ve teknik araçlarla ölçümü gereken gürültü ise ÇK kapsamında değerlendirilmektedir¹¹⁹.

¹¹³ “2872 sayılı Kanun ve bağlantılı mevzuatında yer alan gürültü ile ilgili düzenlemelerin 5326 sayılı Kanun’a göre özel kanun (*lex specialis*) niteliği taşıdığı, 2872 sayılı Kanun’a göre verilebilecek idarî yaptırımlara karşı tebliğden itibaren 30 gün içerisinde idarî mahkemesinde dava açılabilir iken, 5326 sayılı Kanun’a göre verilen idarî para cezalarına karşı tebliğ veya tefhimden itibaren 15 gün içerisinde sulh ceza hâkimliğine başvurulması gerektiği”, Y19.CD, 11.12.2018, E.2018/644, K.2018/13125.

¹¹⁴ Erdener Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Kabahatler Kanunu ve Yorumu* (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016), 329-330.

¹¹⁵ YCGK, 29.05.2007, E.2007/8-109, K.2007/115 K.

¹¹⁶ Y8.CD, 26.06.2015, E. 2014/31429 K. 2015/20222.

¹¹⁷ Y19.CD, 09.04.2015, E.2015/50, K.2015/171.

¹¹⁸ “Her ne kadar Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği, gürültü kriter ve göstergelerini düzenlemiş ise de, belirlenen kriterler, 2872 sayılı Kanun’un 14 ve 20/h maddeleri gereğince ilgililere idari yaptırım uygulanmasını mümkün kılan somut eşik değerlerdir. Yönetmelikte gürültü kaynaklarına göre belirlenen kriter ve göstergeleri aşan her gürültünün, TCK’nın 183. maddesi kapsamında “insan sağlığının zarar görmesine elverişli” olduğu söylenemez.”, Y18.CD, 01.06.2016, E.2015/13033, K.2016/12044.

¹¹⁹ “Kabahatler Kanunu’nun 36/2. maddesi uyarınca idari yaptırım uygulandığı sabit ise de; anılan işletmenin eğlence yeri olması karşısında, idari yaptırımın ancak Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği’nin 24. maddesi gereğince gürültü seviyesi ve arka plan gürültü seviyelerinin ve sınır değerlerin aşılar aşılmadığının, aşılmış ise hangi ölçüde aşıldığının ancak teknik araçlarla ses ölçümü yapılarak belirlenebileceğinden, bu tür mekanlarda denetimlerin teknik donanımı haiz uzman ve yetkili kurumlar tarafından yapılması gerektiği ve yapılan tespit sonucunda 2872 sayılı Çevre Kanununun 14 ve 20. maddeleri uyarınca idari yaptırım uygulanabileceği, muteriz şirket hakkında 5326 sayılı Kabahatler Kanun’un 36/2. Maddesi uyarınca idari yaptırım uygulanamayacağı gözetilmeden, itirazın kabulü yerine, yazılı şekilde reddine karar verilmesinde isabet görülmemiş”; Y7.CD, 14.3.2022, E.2021/13146, K.2022/4826.; “Tinkon Turizm Kongre ve Organizasyon Hizmetleri Ticaret Limited Şirketi tarafından işletilen içkili lokantada çevreyi rahatsız edici düzeyde canlı müzik yayını yapıldığının belirtildiği ve bu nedenle muteriz şirket hakkında 5326 sayılı Kanun’un 36/2. maddesi uyarınca idari yaptırım uygulandığı sabit

KK’de düzenlenen gürültü kabahati gürültünün başkalarının huzur ve sükûnunu bozacak şekilde olmasını, TCK m. 183’te yer alan gürültüye neden olma suçu ise başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli bir şekilde gürültüye neden olmayı suç olarak tanımlamıştır. Bu durum huzur ve sükûnu bozabilecek gürültünün, insan sağlığına zarar vermeye elverişli olması halinde oluşabilecek tereddüt, ceza hukukunun kanunilik ilkesi ve alt başlıklarından biri olan belirlilik ilkesine aykırılık oluşturacaktır¹²⁰. KK m. 36’da yer alan kabahatle, TCK m. 123’te düzenlenen kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçu arasındaki fark ise suç için belli bir kişinin huzur ve sükûnunun bozulmasının amaçlanmış olması, kabahatin oluşması için ise belli bir kişinin hedeflenmemiş olması gereğidir¹²¹. KK m. 36 gerekçesinde de yer verilen ifadeler bu durumu açıklamaktadır:

“Bu madde hükmüyle kişilerin huzurlu ve sakin bir çevrede yaşama hakkını ihlâl niteliğindeki davranışlar kabahat olarak tanımlanmış ve karşılığında idarî yaptırım öngörülmüştür.”

Gürültüye neden olma kabahati, serbest hareketli bir kabahattir. KK m. 7:

Kabahat, icraî veya ihmali davranışla işlenebilir. İhmali davranışla işlenmiş kabahatin varlığı için kişi açısından belli bir icraî davranışta bulunma hususunda hukukî yükümlülüğün varlığı gereklidir.”

Yani failin yapması gereken hareketi yapmaması halinde, ihmali hareketle kabahat oluşur¹²².

Suçların cezalandırılması kural olarak kasta bağlıdır yani suçun taksirli hali açıkça düzenlenmemişse suç oluşmaz. Ceza hukukunda kural kast, taksirse istisnadır. Kabahatlerde ise tam tersidir, kural taksir, kast ise istisnadır¹²³. KK m. 9’a göre kabahatlerin kasten ya da taksirle işlenmesi mümkündür.

KK m. 8:

“(1) Organ veya temsilcilik görevi yapan ya da organ veya temsilci olmakla birlikte, tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde görev üstlenen kişinin bu

ise de; anılan işletmenin eğlence yeri olması karşısında, idari yaptırımın ancak Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği’nin 24. maddesi gereğince gürültü seviyesi ve arka plan gürültü seviyelerinin ve sınır değerlerin aşılıp aşılmadığının, aşılmış ise hangi ölçüde aşıldığının ancak teknik araçlarla ses ölçümü yapılarak belirlenebileceğinden, bu tür mekanlarda denetimlerin teknik donanımı haiz uzman ve yetkili kurumlar tarafından yapılması gerektiği ve yapılan tespit sonucunda 2872 sayılı Çevre Kanununun 14 ve 20. maddeleri uyarınca idari yaptırım uygulanabileceği, muteriz şirket hakkında 5326 sayılı Kabahatler Kanun’unun 36/2. maddesi uyarınca idari yaptırım uygulanamayacağı”, Y19.CD, 23.6.2021, E.2021/649, K.2021/7149.; Y19.CD, 4.3.2020, E.2018/8450, K.2020/2425.; Y19.CD, 22.3.2021, E.2019/23948, K.2021/3361.

¹²⁰ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 81-82.

¹²¹ Özdemir Ekici, “Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu’nda Düzenlenen Gürültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, 1190-1191.

¹²² Y19.CD, 11.3.2020, E. 2019/608 K. 2020/2740.; AYM GK, 17.4.2007, E. 2004/20 K. 2007/52.

¹²³ Berrin Akbulut, *Kabahatler Hukuku* (Ankara: Adalet Yayıncılık, 2022), 336.

görevi kapsamında işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı tüzel kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir. (2) Temsilci sıfatıyla hareket eden kişinin bu sıfatla bağlantılı olarak işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı temsil edilen gerçek kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir. Gerçek kişiye ait bir işte çalışan kişinin bu faaliyeti çerçevesinde işlemiş bulunduğu kabahatten dolayı, iş sahibi kişi hakkında da idarî yaptırım uygulanabilir. (3) Kanunun, organ veya temsilcide ya da temsil edilen kişide özel nitelikler aradığı hallerde de yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır. (4) Birinci ve ikinci fıkra hükümleri, organ veya temsilcilik ya da hizmet ilişkisinin dayanağını oluşturmuş işlemin hukuken geçerli olmaması halinde de uygulanır.”

TCK m. 60/4’te yer verilen tüzel kişilere güvenlik tedbiri uygulanması ancak kanunda açıkça belirtilen hallerde mümkündür kuralı kabahatler bakımından geçerli değildir. Bu genel düzenleme incelendiğinde de açıkça görülmektedir ki tüzel kişi kabahat işleyemez, tüzel kişinin sorumluluğunun esasını tüzel kişinin organı, temsilcisi ya da organı ve temsilcisi olmamakla birlikte tüzel kişi adına faaliyeti çerçevesinden görev yürüten kişilerin sorumluluğu oluşturur¹²⁴. Dolayısıyla KK m. 8 gereğince gürültüye ilişkin tüm kabahatler bakımından tüzel kişilere de idarî yaptırım uygulanması mümkündür.

KK m. 15/1’e göre; “*Bir fiil ile birden fazla kabahatin işlenmesi halinde bu kabahatlere ilişkin tanımlarda sadece idarî para cezası öngörülmüşse, en ağır idarî para cezası verilir. Bu kabahatlerle ilgili olarak kanunda idarî para cezasından başka idarî yaptırımlar da öngörülmüş ise, bu yaptırımların her birinin uygulanmasına karar verilir.*” Bu hükme göre yapılan gürültü birden fazla kabahati oluşturuyorsa örneğin hem ÇK hem de KK’de yer alan gürültü kabahatlerini oluşturuyorsa bu durumda en ağır idari cezası olan kabahatten dolayı yaptırım uygulanması gerekir¹²⁵.

KK m. 14 kabahatlerde iştirak hükümlerini düzenlemektedir ve bu düzenleme TCK’den farklıdır¹²⁶. Suçlar için TCK’de iştirak hükümlerinde, ikilik prensibi mevcutken kabahatler için eşitlik prensibi söz konusudur¹²⁷. Kabahatin iş-

¹²⁴ Akbulut, *Kabahatler Hukuku*, 289.

¹²⁵ Özdemir Ekici, “Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu’nda Düzenlenen Gürültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, 1205.

¹²⁶ KK m. 14: “(1) Kabahatin işlenişine birden fazla kişinin iştirak etmesi halinde bu kişilerin her biri hakkında, fail olarak idarî para cezası verilir.

(2) Özel faillik niteliğinin arandığı durumlarda, kabahate iştirak eden ve bu niteliği taşımayan kişi hakkında da fail olarak idarî para cezası verilir.

(3) Kabahate iştirak için kasten ve hukuka aykırı işlenmiş bir fiilin varlığı yeterlidir. Kabahatin işlenişine iştirak eden kişi hakkında, diğerlerinin sorumlu olup olmadığı göz önünde bulundurulmaksızın idarî para cezası verilir.

(4) Kanunda özel faillik niteliğini taşıyan kişi açısından suç, diğer kişiler açısından kabahat olarak tanımlanan fiilin, bu niteliği taşıyan ve taşımayan kişiler tarafından ortaklaşa işlenmesi halinde suça iştirake ilişkin hükümler uygulanır.”

¹²⁷ Hakan Hakeri, *Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler* (Ankara: Adalet Yayıncılık, 2023), 25.

lenmesine iştirak eden kişiler kanunda şerik veya fail olarak ayrılmamıştır. Yani kabahatler bakımından TCK’de yer alan yardım eden veya azmettiren sıfatıyla sorumluluk düzenlenmemiştir¹²⁸.

TCK m. 40/2’de yer verilen düzenleme özgü suçlara mahsus iştirak hükmü şu şekildedir:

“Özgü suçlarda, ancak özel faillik niteliğini taşıyan kişi fail olabilir. Bu suçların işlenişine iştirak eden diğer kişiler ise azmettiren veya yardım eden olarak sorumlu tutulur.”

Böyle bir hükme KK’de yer verilmemiştir. KK’ya göre fiile iştirak eden herkes, fail olarak sorumludur¹²⁹.

KK m. 15/2’de özel bir hüküm bulunmaktadır.

“Aynı kabahatin birden fazla işlenmesi halinde her bir kabahatle ilgili olarak ayrı ayrı idarî para cezası verilir. Kesintisiz fiille işlenebilen kabahatlerde, bu nedenle idarî yaptırım kararı verinceye kadar fiil tek sayılır.”

Suçlar bakımından mümkün olan zincirleme suç hükümleri kabahatler bakımından uygulanmayacaktır. Aynı kabahat birden fazla işlendiğinden gerçek içtima kuralı geçerlidir.

Örneğin huzur ve sükûnunu bozacak şekilde gürültüye neden olma kabahati KK m. 36/1 kesintisiz şekilde belli bir süre gürültünün devam etmesi şeklinde gerçekleşirse burada tek bir fiil var sayılarak tek bir yaptırım kararına karar verilecektir. Yaptırım kararı verildikten sonra ise kabahatin devam etmesi halinde yeni bir kabahat söz konusu olacak ve ikinci bir yaptırım kararı uygulanması mümkün hale gelecektir. KK’de genel bir tekerrür hükmüne yer verilmemiştir. ÇK m. 23 ise tekerrüre yer vermiştir:

“Bu Kanunda belirtilen idarî para cezaları, bu cezaların verilmesini gerektiren fiillerin işlenmesinden itibaren üç yıl içinde birinci tekrarında bir kat, ikinci ve müteakip tekrarında iki kat artırılarak verilir.”

Bu nedenle gürültü kabahatinin, ÇK m. 14 ve KK m. 36 kapsamında değerlendirilmesinin farklı sonuçları bulunur. Danıştay’a göre ilk kabahate verilen yaptırım kararının usulüne uygun tebliğ edilmesi yeterlidir yargı kararıyla kesinleşmesine ihtiyaç yoktur¹³⁰.

KK m. 15/3’te bir fiilin hem kabahat hem suç oluşturması halinde kabahatten dolayı yaptırım uygulanmayacağı düzenlenmiştir. İlgili düzenlemede yer verilen suçtan dolayı yaptırım uygulanamama halleri farklı şekillerde gerçekleşebilir. Suç şikayete tabi ve suça ilişkin şikayet şartı gerçekleşmemişse veya fiil

¹²⁸ İnan ve Demir, *Açıklamalı- Gerekçeli Kabahatler Kanunu*, 139.

¹²⁹ İnan ve Demir, *Açıklamalı- Gerekçeli Kabahatler Kanunu*, 139.

¹³⁰ D14.D, 4.2.2015, E.2013/4341, K.2015/857.

işlendikten sonra suç olmaktan çıkarılmış ise kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabilecektir¹³¹.

ÇK m. 27’de, KK m. 15’le çelişen bir hüküm mevcuttur. Çevre Kanunu m. 27’e göre, “*Bu Kanunda yazılı fiiller hakkında verilecek idari nitelikteki cezalar; bu fiiller için diğer kanunlarda yazılı cezaların uygulanmasına engel olmaz.*” KK m. 3, kanunun genel nitelikte olduğunu düzenlemiştir. İlgili hükümden de anlaşılacağı üzere KK, genel bir kanun niteliğinde olup başka kanunlarda düzenlenen kabahatler bakımından da uygulama alanı bulmaktadır¹³². Dolayısıyla ÇK m. 27 genel kanun KK nedeniyle uygulanamayacaktır. Zaten ÇK m. 20/son fıkra, KK’ya uyumlu başka bir düzenleme içermektedir:

*“Bu maddenin uygulamasında Türk Ceza Kanunu ile diğer kanunların, fiilin suç oluşturması haline ilişkin hükümleri saklıdır.”*¹³³.

Bir fiilin hem suç hem de kabahat oluşturması halinde yalnızca suçtan dolayı yaptırım uygulanacak olması suçlar ve kabahatler arasındaki “*non bis in idem*” ilkesinin olduğunu göstermektedir¹³⁴.

Bir fiil hem suç hem kabahat oluşturuyorsa cezayı kaldıran şahsi sebep olan etkin pişmanlık veya şahsi cezasızlık gibi sebeplerle Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığına karar vermişse bu durumda artık kabahat için idari yaptırım kararı vermelidir¹³⁵.

“Görüldüğü gibi hukukumuzda güdültüye ilişkin farklı şartlara tabi tutulmuş farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Bu durumda güdültüye ilişkin düzenlemelerin tamamı birlikte değerlendirilerek uygulanacak yaptırımın belirlenebilmesi için kapsadıkları alanların belirlenmesi gerekir. 1- Çevresel güdültünün

¹³¹ Zeynel T. Kangal, *Kabahatler Hukuku* (Ankara: Adalet Yayınları, 2022), 502-503.; Aslıhan Kart ve Muammer Ketizmen, “Kabahatler Kanunu’nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul’un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi* 1, S. 2 (2019): 20.

¹³² İnan ve Demir, *Açıklamalı- Gerekçeli Kabahatler Kanunu*, 111-112.; Koca ve Üzülmüş, *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*, 44- 45.

¹³³ Özdemir Ekici, “Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu’nda Düzenlenen Güdültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme”, 1210.

¹³⁴ Kangal, *Kabahatler Hukuku*, 264-265.; İnan ve Demir, *Açıklamalı- Gerekçeli Kabahatler Kanunu*, 141.; “*Bu anlayışı temelde benimseyen yasa koyucu, 5326 sayılı Kanun’un 15. maddesinin (3) numaralı fıkrasında bir fiile ancak tek yaptırım uygulanacağını vurgulamış ve maddenin gerekçesinde “Bir fiil, bazı durumlarda hem suç hem de kabahat oluşturabilir. Maddenin üçüncü fıkrası, bu hallerde özgü ve fakat sadece içtima ile ilgili bir hüküm içermektedir. Bu gibi durumlarda kişi hakkında sadece suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilebilecektir; fiilin kabahat oluşturması dolayısıyla ayrıca idari yaptırım uygulanamayacaktır. Böylece, “non bis in idem” kuralına suçlarla kabahatler arasında da geçerlilik tanınmıştır. Ancak, suçtan dolayı ceza veya güvenlik tedbirine hükmedilemeyen hallerde, kabahat dolayısıyla yaptırım uygulanabilecektir.” denilerek kanun koyucunun takdir yetkisini “non bis in idem” ilkesini suçlar ve kabahatler arasında da arasında geçerli kılmaya yönünde kullandığı ifade edilmiştir.*”, AYMGG, 5.3.2015, E.2014/124, K.2015/24.

¹³⁵ Kangal, *Kabahatler Hukuku*, 268.; Akbulut, *Kabahatler Hukuku*, 503.

kaynağı, 2872 sayılı Kanun'un 14. maddesinde açıklandığı üzere, “ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlar” ise; a- Gürültü, başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olduğu takdirde 2872 sayılı Kanun'un 14. maddesi delaletiyle TCK'nın 183. maddesindeki suçun cezası, b- Gürültü, sırf huzur ve sükûnu bozmak maksadıyla yapılmış olsa bile başka bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olduğu takdirde 2872 sayılı Kanun'un 14. ve TCK'nın 44. maddesi delaletiyle TCK'nın 123 ve 183. maddesindeki suçlardan en ağır cezayı gerektiren suçun cezası, c- Gürültü, fail tarafından sırf huzur ve sükûnu bozmak maksadıyla yapılmamış, bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olmayacak boyutta ancak mağdurun huzur ve sükûnunu bozacak nitelikte ise 2872 sayılı Kanun'un 14, 20/h maddesindeki kabahat, 2- Kaynağı ne olursa olsun çevresel gürültü, sırf huzur ve sükûnunu bozmak maksadıyla yapılmış ve bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olmadığı takdirde TCK'nın 123. maddesindeki suçun cezası, 3- Çevresel gürültünün kaynağı, 2872 sayılı Kanun'un 14. maddesinde bahsedilen ulaşım araçları, şantiye, fabrika, atölye, işyeri, eğlence yeri, hizmet binaları ve konutlar haricindeki bir yer ise ya da sırf huzur ve sükûnu bozma amacına yönelmemiş yahut bir kimsenin sağlığının zarar görmesine elverişli olmayacak nitelikte ise 5326 sayılı Kabahatler Kanunu'nun 36. maddesindeki kabahat, 4- Motorlu araç sürücülerinin araçlarının çevredekileri rahatsız edecek derecede gürültü çıkartması halinde gürültü, yukarıda (1) no.lu kısımda açıklanan niteliklere sahip değil ise 5326 sayılı Kanun'un 15/1 maddesindeki içtima kuralı gereğince 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 30/b ve 5326 sayılı Kanun'un 36. maddesindeki idari para cezalarından hangisi daha ağır ise o kabahat, Türünden yaptırımlar uygulanmalıdır¹³⁶.”

Kabahatler Kanunu ve Karayolları Trafik Kanunu'nda gürültüyle ilişkili başka kabahatlere de yer verilmiştir. KK m. 37'de düzenlenen rahatsız etme kabahati de gürültüyle ilişkili bir diğer kabahattir:

“(1) Mal veya hizmet satmak için başkalarını rahatsız eden kişi, elli Türk Lirası idarî para cezası ile cezalandırılır. (2) Bu kabahat dolayısıyla idarî para cezası vermeye kolluk veya belediye zabıta görevlileri yetkilidir”

Bu kabahatin en yaygın örneği olarak, araç üzerine hoparlör takılarak satıcıların mal ve hizmet satması için yaptıkları faaliyetler, düşünülmelidir¹³⁷. Gürültü bir mal veya hizmet satımı için yapılıyorsa buradaki gürültüye rahatsız etme kabahati yaptırımı uygulanacaktır¹³⁸.

¹³⁶ Y18.CD, 27.4.2016, E.2015/13060, K.2016/8837.; Y18.CD, 01.06.2016, E.2015/13033, K.2016/12044.; Y4.CD, 19.1.2015, E.2013/24365, K.2015/1452.

¹³⁷ Yurtcan, *Yargıtay Kararları Işığında Kabahatler Kanunu ve Yorumu*, 344.

¹³⁸ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 93.

KTK m. 30 ise şöyle bir düzenlemeye yer vermiştir:

“Diğer eksiklik ve bozuklukları bulunan araçlarla, görüşü engelleyecek veya bir kaza halinde içindekiler için tehlikeli olabilecek süs aksesuar eşya ve çikintuları olan araçları kullananlarla, karayolunu kullananlar için tehlike yaratacak şekilde olan veya görüşü engelleyecek ve çevredekileri rahatsız edecek derecede duman veya gürültü çıkaran araçları kullanan sürücüler 3 600 000 lira para cezası, ile cezalandırılırlar.”

Bu düzenlemede aslında sadece karayolu ile sınırlı bir düzenleme değildir. “Çevredekileri rahatsız edecek derecede gürültü” bu kabahatinde diğer kabahatlerle ilişkisinin belirlenmesini zorunlu hale getirmektedir¹³⁹.

Ayrıca gürültü kirliliği sebebiyle çevrenin kirletilmesine sebep olanlar hakkında cezai sorumluluğunun yanı sıra tazminat sorumluluğu da söz konusu olacaktır. Çevre Kanunu m. 28’e göre çevreyi kirletenlerin tazminat sorumluluğu bulunmaktadır. Bu hükümde yer alan sorumluluk için kusur şartına da yer verilmemiştir. Bu madde kapsamında sorumluluk şartları gerçekleşmesi dahi Türk Borçlar Kanunu m. 71 ve Türk Medeni Kanunu m. 730 hükümlerine göre gürültü kirliliğine neden olanların, tazminat sorumluluğuna gidilebilir¹⁴⁰.

III. CEZA HUKUKUNUN ÇEVREYİ KORUMA ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

A. CEZA HUKUKUNUN ÇEVRE SUÇLARI İLE MÜCADELESİ HAKKINDA GENEL AÇIKLAMALAR

Çevrenin korunması için insanlığın aydınlanması, çevrenin bir insan hakkı olarak kabul edilmesi ve çevrenin korunması gerekliliğine ilişkin anayasa metinlerinde düzenlemelere yer verilmesi yeterli değildir. İnsanlığın devam edebilmesi için yaşamak zorunda olduğu çevrenin, tazminat sorumluluğu ve idare hukuku araçları ile korunması yanı sıra çevreye zarar verebilecek bazı fiillerin, içerdiği haksızlık ve fiillerin neticesinde gerçekleşebilecek zarar tehlikesi veya zarar dikkate alınarak suç olarak tanımlanması gerekmektedir. Bu nedenle artık çevre suçları başlığıyla düzenlenen suçlara pek çok ülke ceza kanunu ya da çevre kanununda rastlamak mümkündür.

Çevre suçları, çevreye ve insan sağlığına önemli ölçüde zarar veren veya risk oluşturan bir dizi faaliyeti kapsamaktadır. Bu tür yasadışı faaliyetler, ulusal veya

¹³⁹ “Motorlu araç sürücülerinin araçlarının çevredekileri rahatsız edecek derecede gürültü çıkartması halinde gürültü, yukarıda (1) no.lu kısımda açıklanan niteliklere sahip değil ise 5326 sayılı Kanun’un 15/1 maddesindeki içtima kuralı gereğince 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 30/b ve 5326 sayılı Kanun’un 36. maddesindeki idari para cezalarından hangisi daha ağır ise o kabahat, Türünden yaptırımlar uygulanmalıdır.”, Y18.CD, 27.2.2017, E.2016/15421, K.2017/2171.

¹⁴⁰ Konuyla ilgili detaylı bilgi için bkz., Selin Sert Sütçü ve Orkun Şahin, “Gürültü Kirliliği Kavramı ve Gürültü Kirliliğine Sebep Olanların Özel Hukuk Bağlamında Sorumluluğunun Belirlenmesi”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, S. 2 (2021): 685-686.

uluslararası olabilir. Doğası gereği, çevre suçlarının ve etkilerinin tespit edilmesi, ölçülmesi ve önlenmesi zordur. Bununla birlikte, ortaya çıkan olumsuz etkiler dünya genelinde özellikle gelişmekte olan ülkelerde daha fazla hissedilmektedir¹⁴¹.

Çevrenin ceza hukuku yaptırımlarıyla korunması gerekip gerekmediği konusundaki tartışmalar, uzun süredir devam etmektedir. Çevreye ciddi zarar veren fiiller için ceza hukukunun, korumasına ihtiyaç olmakla beraber çevre suçlarını tanımlamak ve suçun unsurlarını belirlemek çevre sorunlarının karmaşıklığı, teknik detayları ve zarar ya da zarar tehlikesinin ispatı bakımından zordur. Çevreyi korumak için ceza hukukunda detaylı düzenlemelerle koruma sağlayan ülkeler olmakla birlikte sınırlı şekilde ceza hukukundan faydalanan asli korumayı idare hukuku araçlarıyla sağlayan ülkeler de bulunmaktadır¹⁴².

Çevrenin korunması için ceza hukuku araçlarına başvurulması her durumda gerekmez. Ciddi ihlaller karşısında çevreye zarar verenlerin cezalandırılabilmesi mümkün olması gerekmele birlikte acil müdahale edilmesi gereken ve derece olarak çok ağır sayılmayacak ihlallerin idare hukuku yaptırımlarına bağlanması daha uygun olacaktır¹⁴³.

Bir fiilin suç haline getirilmesi için o fiilin önlenmesi için başka bir seçenek kalmamış olması yani ceza hukukunun son çare olması gerekir. TCK çevre suçlarını düzenlemiş olmakla birlikte özellikle gürültüye neden olma suçunda tüm toplumu birer suçlu adayına dönüştürmüştür. Suçun içeriğinin çok geniş olması, suçun sınırlarının belirsizliği bu noktada eleştirilmektedir¹⁴⁴.

Çevreyi korumak için ceza hukuku yaptırımları uygulamak failin kusurunun ispatlanmasıyla mümkün olacağından çok hızlı uygulanması mümkün değildir. Bu konuda idare hukukunun, koruma araçlarına başvurmak sürecin çok daha hızlı tamamlanmasının ve çevrenin gerçekten korunabilmesini mümkün hale getirecektir. Çevre kirliliği gerçekleşmeden önleme fonksiyonu sağlanmış olacaktır. İdare hukuku, resen uygulama ilkesi gereği hızlı ve etkin bir mücadele aracı olabilecektir¹⁴⁵.

İdari yaptırımların caydırıcı olabilmesi için de verilecek idari para cezaların matbu olmaması, yaptırım uygulanacak kişinin gelir durumunun dikkate alınabi-

¹⁴¹ “An EU Research Project on Environmental Crime”, European Union Action to Fight Environmental Crime, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.ecologic.eu/sites/default/files/publication/2021/2720-EFFACE-Flyer-2014.pdf>.

¹⁴² Nükhet Yılmaz Turgut, *Çevre Politikası ve Hukuku* (Ankara: İmaj Yayınları, 2012), 314.

¹⁴³ Ersa Şen, *Ceza Hukuku Açısında Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Doktora Tezi, 1994), 221.

¹⁴⁴ Firuz D. Yaşamış, “Çevre Ceza Hukuku’nda Son Gelişmeler: Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 58 (2005): 139.

¹⁴⁵ Sezin Öztoprak, “Çevre Hukukunda İdari Yaptırımlar”, *KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, S. 1 (2018): 74.

leceği şekilde yeniden düzenlenmesi ve idarenin de denetim yetkisi etkin kullanması önemlidir¹⁴⁶.

Çevrenin ceza hukuku yoluyla korunmasına ilişkin 2008/99/EC sayılı AB Direktifi, 2008 yılında kabul edilmiştir¹⁴⁷. Üye devletlerin, direktifin 3. Maddesinde belirtilen fiilleri, hukuka aykırı ve kasıtlı olarak ya da en azından ciddi bir ihmalle işlenmesi halinde suç olarak düzenlenmesini gerektirir. Bu suçlar, çevre kavramının temel unsurları (hava, toprak, su, fauna, flora) ve ilgili endüstriyel ya da ekonomik faaliyetlerle ilgilidir¹⁴⁸. Avrupa Birliği örgütlü çevre suçlarıyla mücadelede yeni yol ve yöntemler aramaktadır. BM Güvenlik Konseyi de çevre suçlarının barış ve güvenliğe yönelik ciddi bir tehdit oluşturduğunu kabul etmiştir¹⁴⁹. Suçların karmaşıklığı, tanımlanmasındaki güçlük, üye olan ve olmayan ülkelerle iş birliği gerektirmesi gibi sorunlar nedeniyle ortak bir metin oluşturmak güçtür. BM Sınırışan Örgütlü Suçlar Sözleşmesi'nin varlığına rağmen bu suçlarla tam olarak mücadele edilememektedir¹⁵⁰.

Avrupa ülkelerinin, çevre suçlarıyla mücadelede başarılı örneklerden biri Polonya'dır. Avrupa Birliği'ne üyeliğinde de bu başarısı dikkate alınmıştır. Her ne kadar ülke mevzuatları karmaşık görünse de çevre suçlarıyla etkin mücadeleyi sağlamaktadır. Çevreyi korumak için yer verdikleri suçlar oldukça ciddi suçlardır ancak yaygın işlenen daha hafif sayılabilecek fiilleri ise idari yaptırımla düzenlemişlerdir. Bu durum ise uzun mahkeme süreçlerini ve masraflarını azaltmakta, hızlıca çevre kirliliğine yol açabilecek fiilleri durdurmayı sağlamaktadır¹⁵¹.

Çevre suçlarıyla mücadelede başarılı bir diğer Avrupa ülkesinin, İsveç olduğu görülür. 2008/99/EC sayılı AB Direktifi'nden önce de çevre suçlarıyla mücadele için yasal düzenlemeleri mevcuttu. 1999 Tarihli Çevre Kanunları bu anlamda önemlidir. Sayısı sınırlı olsa da çevre mahkemelerinin varlığı dikkat çekicidir. Çevre suçlarında zararın ağırlığına göre cezanın artırımına izin veren hükümler mevcuttur. Daha hafif ihlal içeren çevre kirliliğine neden olan fiilleri ise sadece para cezası ile koruma altına almıştır. Çevre suçlarında dava açılmasını zorlaştı-

¹⁴⁶ Şen, *Ceza Hukuku Açısında Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı*, 75.

¹⁴⁷ "Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law (Text with EEA relevance)", European Union, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0099>.

¹⁴⁸ Grazia Marisa Vagliasindi, "Directive 2008/99/EC on Environmental Crime and Directive 2009/123/EC on Ship-source Pollution", *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 18.

¹⁴⁹ Solheim Erik, "Environmental Crime Tackling the Greatest Threats to our Planet", *United Nations Environment Programme*, (2017): 4.

¹⁵⁰ Teresa Fajardo del Castillo, "Organised Crime and Environmental Crime: Analysis of EU Legal Instruments", *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 34.

¹⁵¹ Valsamis Mitsilegas, Malgosia Fitzmaurice and Elena Fasoli, "Fighting Environmental Crime in Poland: A Country Report", (1-44), *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 38-40.

ran ispat yükümlülüğü ile ilgili maddeler 2007 yılında değiştirilmiş bu da ülkede olumlu karşılanmıştır¹⁵².

Almanya, ceza kanunu içerisinde çevre suçlarına yer vermiş ancak başka kanunların içerisinde de özel çevre suçları tanımlamıştır. Doktrindeki hakim görüşe göre, çevre ceza hukukundaki çevre tanımı, sınırlıdır ve yalnızca insanların doğal çevresini kapsamaktadır. Ayrıca, Alman çevre ceza hukuku bazı özelliklere sahiptir: İdare hukukuna bağımlıdır, suçlar genellikle soyut tehlike suçları olarak düzenlenmiştir, suçların taksirli haline de yer verilmiştir, çevre suçlarına teşebbüsün cezalandırılmasına imkan veren hükümler mevcuttur. Alman çevre ceza hukuku, çevreye zarar veren çok çeşitli davranışları suç haline getirerek, önleme ve risk değerlendirmesine dayalı modern bir hukuk sisteminin tipik bir örneğini oluşturmaktadır. Bu nedenle AB direktifleri, bu ülkede önemli değişikliklere neden olmamıştır¹⁵³. Almanya’da bu suçlarla mücadeleyi zorlaştıran etmenlerin başında, yetkili makamlara halkın suçu bildirmeyişi olarak görülmektedir. Çevre suçları genellikle halkın doğrudan etkilerini hissetmediği suçlar olduğu için halk suçu bildirmek konusunda isteksizdir. Hakim ve savcılarının teknik çevre bilgilerinin olmayışı, halkın suçla mücadeleye katılmayışi ve suçların ispatında yaşanan güçlükler çevre suçlarında yaşanan mahkumiyet oranlarının düşüklüğüne neden olmaktadır¹⁵⁴.

Fransız hukukunda çevre, “Ulusun ortak mirasının bir parçası” olarak, Çevre Kanunu m. L 110-1’de “doğal alanlar, kaynaklar ve habitatlar, alanlar ve peyzajlar, hava kalitesi, hayvan ve bitki türleri ve bunların katkıda bulunduğu biyolojik çeşitlilik ve denge” olarak tanımlanmıştır. Bu kanun, ihtiyatlılık ilkesi; çevreye verilen zararın önlenmesi ve düzeltilmesi ilkesi; kirleten öder ilkesi ve halkın katılımı ilkesi gibi önemli ilkelere yer vermektedir. Çevre, Ceza Kanunu’nda “insanlığın ortak mirası” olarak tanımlanmış ve çevrenin korunması “ulusun diğer temel çıkarlarıyla aynı şekilde takip edilmesi gereken bir amaç” olarak yer almaktadır¹⁵⁵.

İspanyol Ceza Kanunu bazı ciddi ihlalleri çevre suçları olarak tanımlamıştır ve çevreye ilişkin tüm suçlar bu kanunda yer almaktadır. Çevre kanunda ise yalnızca idari yaptırımlara yer verilmiştir. İspanya’da özel bir polis birimi ve her ilde görev yapan bir çevre savcısı bulunur. Çevre suçları resen soruşturulmakta ve savunma pazarlığı yapılmasına imkan tanınmamaktadır¹⁵⁶. İspanya Anayasa-

¹⁵² Philipsen and Faure, “Fighting Environmental Crime in Sweden: A Country Report”, 45-46.

¹⁵³ Stephan, “Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report”, 69., “Environmental Code”, Umwelt Bundesamt, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, <https://www.umweltbundesamt.de/en/environmental-code-0#development-of-the-environmental-code>.

¹⁵⁴ Stephan, “Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report”, 75.

¹⁵⁵ Bianco, Lucifora and Vagliasindi, “Fighting Environmental Crime in France: A Country Report”, 8.

¹⁵⁶ Fajardo del Castillo, Fuentes Osorio, Ramos Tapia and Verdú Baeza, “Fighting Environmental Crime in Spain: A Country Report”, 8-10.

sı, 45. maddenin 3. paragrafında, idari mevzuatlarını ve cezai kanunlarını, ihlal edenlerin çevreye verdikleri zararı onarma yükümlülüğünü öngörmektedir¹⁵⁷.

İtalyan Ceza Kanunu da çevre suçları başlığıyla bazı suçlara yer vermiştir. 2015 yılında bu suçların sayısı artırılmıştır. Bu kanunda dikkat çekici bir suç olarak çevresel felaket suçu tanımlanmıştır. Çevresel felaket, ekosistem dengesinin geri dönüşü olmayan bir şekilde değişmesi veya ortadan kaldırılmasını zarar gören veya tehlikeye maruz kalan kişi sayısı temelinde, objektif olarak değerlendirilen, kamu güvenliğine karşı bir suçtur. Felaketin koruma altındaki bir doğal alanda veya peyzaj, çevre, tarihi, sanatsal, mimari veya arkeolojik kısıtlamalara tabi bir alanda veya koruma altındaki hayvan veya bitki türlerine karşı üretilmesi halinde ceza artırılır. Çevreye karşı suçlar kanunlara ve idari tedbirlere aykırı olması koşuluyla cezalandırılmaktadır. Çevre suçlarının yanı sıra farklı kanunlarda yer alan kabahatler de mevcuttur¹⁵⁸.

2008/99/EC sayılı AB Direktifi, Birleşik Krallık tarafından da dikkate alınmıştır. Birleşik Krallıkta yer alan ülkelerin hukuk sistemleri birbirlerinden farklı olduğu ve hâlihazırda zaten belli çevre suçlarını, ülkeler kanunlarında düzenlediği için direktif büyük bir fark yaratmamıştır. Birleşik Krallık da bu suçlarla daha etkin mücadele edebilmenin yöntemi üzerine arayışlar sürmektedir¹⁵⁹.

Çevre suçlarının takibi çok özel bir uzmanlık gerekir. Hukukçuların, çevreyle ilgili teknik detayları da içeren, derinlemesine bir bilgi birikimi olmaması ise büyük bir sorundur. Birleşik Krallık bu sorunu çözmek için Eylül 2009'da Sulh Hakimleri Birliği, çok çeşitli çevresel ceza konularına yönelik pratik bir el kitabı olan "Costing the Earth: guidance for sentencers" (Yeryüzünün Bedeli: yargıçlar için rehber) yayınlamıştır. Hakimlerin, savcılarının hatta kolluk görevlilerinin çevreye ilişkin bilgi düzeylerinin düşüklüğü Birleşik Krallık'a bağlı ülkelerde çevre suçlarıyla ilgili dava sayısının da düşük olmasına neden olmaktadır¹⁶⁰.

Çevre suçları tanımlanırken idari mevzuatlara bağımlı olunması, çevre suçları için her zaman tartışma yaratmaktadır. Klasik suçların genel özelliklerine uygun olmayan nitelikteki çevre suçlarının; tanımlanması, anlaşılması ve uygulanması kolay değildir. Suçların soruşturulması ve kovuşturulması sürecinde görev alan hukukçuların ve kolluk görevlilerinin, teknik detayları karmaşık olan bu tür suçlarda zorlanması muhtemeldir. Çevre suçlarının varlığı bu nedenlerle, çevreyi korumak için tek başına yeterli olmamaktadır¹⁶¹.

¹⁵⁷ Fajardo del Castillo, Fuentes Osorio, Ramos Tapia and Verdú Baeza, "Fighting Environmental Crime in Spain: A Country Report", 73.

¹⁵⁸ Grazia Maria Vagliasindi, Annalisa Lucifora and Floriana Bianco, "Environmental Crime in Italy: A Country Report", *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 12-15.

¹⁵⁹ Mitsilegas, Fitzmaurice and Fasoli, "Fighting Environmental Crime in the UK: A Country Report", 77.

¹⁶⁰ Mitsilegas, Fitzmaurice and Fasoli, "Fighting Environmental Crime in the UK: A Country Report", 78.

¹⁶¹ Bianco, Lucifora and Vagliasindi, "Fighting Environmental Crime in France: A Country Report", 54.

Çevre suçlarında tüzel kişilerin cezalandırılmaması ise başka önemli bir sorundur. Ülkelerin tüzel kişilerin cezai sorumluluğu yönünde farklı düzenlemeleri bulunur. Fransa bu sorunla mücadelede dikkat çekici adımlar atmıştır. 1994 tarihli Ceza Kanunu ile tüzel kişilerin cezai sorumluluğu konusunu ortaya koyan ve düzenleyen ilk Avrupa ülkelerinden biridir. Başlangıçta bu sorumluluk, kanun veya yönetmeliklerde açıkça öngörülen durumlarla sınırlıydı, 9 Mart 2004 tarihli ve 204 sayılı Kanun'dan sonra ise tüm suçları kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu nedenle, şirketler ve tüzel kişiler Fransız mevzuatında öngörülen tüm çevre suçlarından sorumlu tutulabilir. Fransız hukuk sisteminin, Avrupa Birliği, 2008/99/EC sayılı Direktifin 6. Maddesi ve 2009/123/EC sayılı Direktif ile uyumlu olduğunu vurgulamakta fayda vardır. Çünkü Fransız hukuku tarafından öngörülen tüm çevre ihlalleri yaptırımları, gerçek kişilere olduğu kadar tüzel kişilere de uygulanabilmektedir¹⁶².

B. GÜRÜLTÜYLE MÜCADELEDE CEZA HUKUKUNUN ETKİNLİĞİ

Suç, Türk Ceza Kanunu'nda tanımlanırken gürültünün kaynağıyla ilgili de bir sınırlama yapılmadığı görülmektedir. Suçun bu kadar geniş bir tanımı olması, bireysel hak ve özgürlüklere geniş bir müdahale alanı oluşturacağından suça ilişkin haklı bir eleştiri yöneltilmektedir. Bu konuda Alman Ceza Kanunu m. 325a örnek gösterilmektedir. Bu kanun gürültü suçunu, bir işletme ya da tesis kaynaklı olduğunda cezalandırmayı tercih etmiştir. Benzer bir gürültü kaynağı sınırlamanın Türk hukukunda da olması gerektiği ifade edilir¹⁶³. Alman Ceza Kanunu da bu suçu düzenlerken idare hukuku kurallarına aykırılık halini cezalandırarak, ceza hukukuyla idare hukukunun iç içe geçtiği bir alan oluşturmuştur¹⁶⁴.

Avrupa ülkeleri için de gürültü önemli bir çevre kirliliği sorunu olarak görülmemekte ve bu sorunun insan sağlığı üzerindeki etkileri endişe uyandırmaktadır. Bu konuyla mücadele etme de AB gürültünün sınırlandırılması için teknik sınırlar belirleyerek azaltmayı hedefleyen çevre politikaları üretmektedir. Bu sınırlandırmayı uygulamak için belirlenen direktiflerle hareket etmektedir. Türkiye'de bu konuda AB ile uyumlu politikalar geliştirmeye çalışmaktadır¹⁶⁵.

Klasik insan haklarının yanında ulusal ve uluslararası hukuk metinlerinde yer alan ve kabul gören sağlıklı çevrede yaşama hakkı da insan haklarından biri olarak artık kabul görmektedir¹⁶⁶. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gürültüyle

¹⁶² Bianco, Lucifora and Vagliasindi, “Fighting Environmental Crime in France: A Country Report”, 55.

¹⁶³ Eren Karakurt, “Türk Ceza Kanunu'nda Gürültüye Neden Olma Suçu”, 114.

¹⁶⁴ Heiner Prasse, “Almanya'da Çevre Alanında Görevli Olan Kimselerin Cezalandırılması-Çevrenin Korunmasının Aracı Olarak Ceza Hukuku”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası Çeviren: Yener Ünver* 55, S. 3 (1997).

¹⁶⁵ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 113.

¹⁶⁶ Yenerer Çakmut, *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*, 127.

ilgili başvuruları, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi m. 8 özel hayata ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında değerlendirmektedir¹⁶⁷.

“Ev genellikle özel ve aile yaşamının geliştiği bir yer; fiziksel olarak tanımlanmış bir alan olacaktır. Bireyin evine saygı gösterilmesi hakkı vardır; bu hak sadece fiziksel alanın değil, aynı zamanda bu alanın sakin bir şekilde kullanılması anlamına da gelir. Konuta saygı hakkının ihlalleri, bir kişinin evine izinsiz girilmesi gibi somut veya fiziksel ihlallerle sınırlı olmayıp, gürültü, emisyonlar, kokular veya diğer müdahale biçimleri gibi somut veya fiziksel olmayan ihlalleri de kapsamaktadır”¹⁶⁸.”

Anayasa Mahkemesi, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı kapsamındaki bireysel başvuruları; Anayasa'nın kişinin fiziksel ve ruhsal bütünlüğün korunması ile ilgili 17. maddesi, özel ve aile hayatına saygıyı düzenleyen 20. maddesi ve konut dokunulmazlığını güvence altına alan 21. maddesi ile bağlantılı değerlendirmektedir¹⁶⁹.

Anayasa Mahkemesi, ramazan ayında gece vakti davul çalınması uygulamasının, özel hayata ve aile hayatına saygı hakkına aykırılık oluşturduğu, sağlıklı çevrede yaşama hakkının engellendiği ve ibadet hürriyetinin ihlal edildiği gerekçeleriyle yapılan başvuruda gürültünün devletin müdahalesini gerektirecek düzeyde olmadığı gerekçesiyle uygulamanın ihlal oluşturmadığı yönünde karar vermiştir¹⁷⁰.

¹⁶⁷ “Case of mileva and others v. Bulgaria, Applications No. 43449/02 and 21475/04, 25/02/2011”, AİHM, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}); “Case of Grimkovskaya v. Ukraine, Application No. 38182/03, Strasbourg, 21/10/2011”, AİHM, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}); “Case of Deés v. Hungary, Application No. 2345/06, Strasbourg, 09/02/2011”, AİHM, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}); “Case of Moreno Gómez v. Spain, Application No. 4143/02, Strasbourg 16, 16/02/2005”, AİHM, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).

¹⁶⁸ “Case of oluić v. Croatia, Application No. 61260/08, Strasbourg, 20/08/2010”, AİHM, Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024, [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).

¹⁶⁹ AYM Kararı, Başvuru No: 2014/2266, 16.6.2016., “Çevresel meselelerin Anayasa'nın 20. maddesi kapsamında değerlendirilebilmesi için belirli koşullar gerçekleşmiş olmalıdır. Bu bağlamda söz konusu çevresel rahatsızlığın başvuruçunun özel ve aile hayatı ya da konuta saygı hakkı üzerinde doğrudan bir etkiye bulunması, bu kapsamda çevresel rahatsızlığın ciddi bir boyuta ulaşmış olması şartı aranmaktadır. Ancak belirtilen bağlamda aranan asgari ağırlık eşiğinin değerlendirilmesi somut bir zararın gerçekleşip gerçekleşmediğine göre değil söz konusu alana ilişkin incelenebilir bir sorun doğurup doğurmadığı tespit edilerek yapılmaktadır. Bu değerlendirme ise her somut olayda çevresel etkinin yoğunluğu, süresi, beden ve ruh bütünlüğü ile çevrenin genel bağlamı gibi kriterler çerçevesinde ayrıca değerlendirme yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Yapılan değerlendirmelerde, başvuruçunun iddiaya konu çevresel kirlilik kaynağına yakınlığı şüphesiz en önemli unsurdur.”, AYM Kararı, Başvuru No: 2015/2334, 29.11.2018.

¹⁷⁰ AYM Kararı, Başvuru No: 2014/3735, 12.6.2018.

Anayasa Mahkemesi, başvuruçunun Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi tarafından yapılan yükseköğretime giriş sınavına katıldığı gün, bir siyasi partinin nevrüz kutlamaları etkinliği nedeniyle oluşan gürültünün sınavını olumsuz etkilediği bu nedenle eğitim hakkının ihlal edildiği yönündeki başvurusunda, ihlalin oluştuğunu tespit etmiştir¹⁷¹.

Türk Ceza Kanunu’nda bir fiilin suç olarak tanımlanabilmesi ve failin cezalandırılabilmesi için kast ya da taksir düzeyinde bir kusurluluğun ispatı gerekir. Çevreye karşı suçlarda suçların taksirli haline yer verilerek ispat sorunu çözülmeye çalışılsa da taksirli sorumlulukta dahi objektif sorumluluğa kayma riski mevcuttur. İdari mevzuatlarda yer alan düzenlemelerin karmaşıklığı dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırılığın belirlenmesi noktasında da zorluklara neden olmaktadır¹⁷².

TCK suçun taksirli halini düzenlememiştir ancak taksirli gürültüye neden olma hali, KK ve ÇK’de yer alan gürültü kabahatleri bakımından değerlendirilebilecektir.

Gürültüye neden olma suçu, ceza hukukunun son çare olma özelliğine uygun bir suç olarak düzenlenmemiştir. Suç, düzenlenirken gürültüye ilişkin ÇK ve KK’de yer alan kabahatler dikkate alınmamıştır. Gürültüye neden olan hareketler cezalandırılırken cezalandırma alanının daha sınırlı olması ve cezalandırılacak fiillerin daha açık düzenlenmesi ceza hukuku sistematığına daha uygun olacaktır¹⁷³.

Suçun tanımı, herkesin faille dönüşmesine neden olacak şekilde yapılmıştır. Suçun yaptırımının seçenek yaptırımlara dönüşebilmesi ya da cezanın ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması gibi kurumlarla suçun infazı da büyük olasılıkla gerçekleşmeyeceğinden ceza hukukunun caydırıcılık fonksiyonu da bu suçta sağlanamayacaktır¹⁷⁴.

SONUÇ

Çevre hakkı, anayasal bir hak olarak ülkemizde olduğu gibi pek çok ülkede güvence altına alınmıştır. İnsanın, sağlıklı bir çevrede yaşama hakkı kapsamında çevrenin, korunması gerektiğine ilişkin pek çok ülkede kanuni düzenlemeler yapılmış ve özel nitelikteki çevre kanunları yürürlüğe girmiştir. AB direktifleri ve BM raporlarıyla çevreyi korumak için geç kalan ülkelerde bu konuda gerekli adımları atmıştır. Çevreyi korumak için ilk yapılması gereken ise çevreyi, kirletmemektir. Bu nedenle ülkeler çevre kirliliğine neden olabilecek fiilleri gerek özel hukuk yaptırımlarıyla gerekse idare hukuku yaptırımlarıyla engellemeye

¹⁷¹ AYM Kararı, Başvuru No: 2015/12621, 18.4.2018.

¹⁷² Yılmaz Turgut, *Çevre Politikası ve Hukuku*, 320.

¹⁷³ Kaplan ve Atladı, “Gürültüye Neden Olma Suçu”, 651.

¹⁷⁴ Ozan Ercan Taşkın, “Maddi ve Muhakeme Boyutuyla Çevre Ceza Hukukuna Dair Bazı Tespitler/ Kısmi Öneriler”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3, S. 1 (2015): 159-160.

çalışmakta hatta zarar ve tehlikenin büyüklüğüne göre bu fiilleri suç olarak da düzenleyebilmektedir.

Çevrenin, ceza hukukunun korumasına ihtiyacı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Çevre suçlarının tanımlanması, sınırlandırılması klasik suçlardan daha zordur. Çevre konularının içerdiği teknik bilgilerin karmaşıklığı, suç tanımlarının idari mevzuatlara bağımlı olmasını gerektirmektedir. Çevreye karşı işlenen suçların, herkes tarafından bilinmesinin zorluğu, suçların fark edilmesini ve yetkililerin suçlardan haberdar edilmesini güçleştirmektedir. Benzer şekilde yargılama süreçlerinde görev alan kolluk görevlileri ve hukukçuların da bilgisizliği, suçların cezasız kalmasına neden olur. İspanya'da özel olarak yetkilendirilen çevre savcıları ve kolluk görevlileri suçlarla mücadelede etkin olmaktadır. Benzer bir uygulamaya ülkemizde de yer verilebilir. Hatta çevre suçlarının yargılanması için kurulabilecek özel çevre mahkemeleri, süreçteki en büyük sorun olan ispat külfetinin getirdiği zorluklar ve hızlı bir yargılama süreci için özel usullerle çalışabilmelidir.

Ülkemizde ÇK ve bu kanuna bağlı olarak çıkarılan pek çok yönetmelikle çevre kirliliğiyle mücadele edilmektedir. Çevreyi kirleten bazı fiillerin sonucunda ortaya çıkan zararın ve tehlikenin büyüklüğü dikkate alınarak TCK'de çevreye karşı suçlar başlığında dört suça yer verilmiştir. Çalışmamızda bu suçlardan biri olan TCK m. 183'te yer alan gürültüye neden olma suçundan yola çıkılarak TCK m. 123'te yer alan kişilerin huzur ve sükûnunu bozma suçunun hareketlerinden biri olan ısrarlı gürültü yapmayı ve çeşitli kanunlarda yer alan gürültü kabahatlerini inceledik.

İncelediğimiz ülkelerde, çevre suçları pek çok ülkenin kanunlarında yer almaktadır. Gürültüyü suç olarak tanımlayan İsveç'te çevre suçlarıyla ilgili uzmanlaşmış savcılar ve polisler suçların tespit edilmesinde etkin bir rol oynayabilmektedir. Çevre mahkemelerinin varlığı da İsveç'te çevre suçlarıyla mücadelenin başarısına katkı sunmaktadır. İspanya'da, doğal sistemlerin dengesine ciddi zarar verebilecek düzeyde gürültü suç olarak düzenlenmiştir. Kişilerin sağlığına ciddi zarar verme riski varsa, hapis cezasının üst sınırı uygulanması gerekecektir. Almanya'da ise gürültü, suç olarak düzenlenmiş ancak ceza verilecek gürültünün bir işletme faaliyetiyle gerçekleşmiş olması ve idari mevzuata aykırılık içermesi gerekmektedir. Fransa gürültüyü kabahat olarak düzenlenmiş ancak çok sınırlı olarak gürültüyle ilgili suçlara yer vermiştir. Şiddetli gürültüye neden olabilecek nesnelerin gürültü emisyonu ile ilgili suçlar tanımlanmıştır. Bu nesnelerin ithalatı ve ihracatını içeren suçlar mevcuttur.

TCK m. 183'te gürültüye neden olma suçu yer almaktadır. Bu düzenleme, insan sağlığına zarar vermeye elverişli olan gürültüyü cezalandırmaktadır. Doğanın diğer unsurlarına zarar verecek bir gürültüyü suç olarak düzenleme altına almamıştır. Bu durum, önemli bir eksiklik. Gürültünün, doğada bulunan çok

sayıda canlıya zarar vererek çevrenin dengesinin bozulmasına yol açtığını gösterir pek çok bilimsel veri bulunur. Bu konuda İspanya’da olduğu gibi çevrenin tüm unsurlarını koruma altına alan bir yaklaşım belirlenmesi daha yerinde olacaktır.

TCK m. 183’e yöneltilen en ciddi eleştirilerden biri; madde metninde gürültüyle ilgili kanunlara atıf yapılmış olmasına karşın bu kanunlardan ilki olan ÇK’de gürültüyle ilgili değerlerin yer almaması, bu değerlerin yönetmelikte düzenlenmiş olmasıdır. Bu nedenle TCK m. 183’ün kanunilik ilkesinin bir ihlali olduğu ifade edilmektedir. Çevre ceza hukukunun, idare hukukuna bağımlılığı ilkesini benimseyen ülkelerden biri olan Almanya, gürültüyü sadece bir işletme faaliyetiyle sınırlı biçimde suç olarak tanımladığından işletmenin, kendi faaliyet alanıyla ilgili idari mevzuatları bilmesi zorunluluğu karşısında idari mevzuata uyulmaması halinde, cezai yaptırım uygulanması kabul edilebilir. Ancak TCK’de gürültüye neden olma suçunun faili olarak hiçbir sınırlama getirilmemiştir. Dolayısıyla ülkede yaşayan herkesin gürültüyle ilgili yönetmeliği bilmesi gerektiği yönünde bir varsayımına ulaşmak ve yönetmelik ihlalinin cezalandırılması, ceza hukuku sistematğine uygun görünmemektedir. TCK m. 4’e göre; ceza kanunlarını bilmemek mazeret sayılamaz ancak yönetmelikleri bilmemek cezalandırılabilir olmamalıdır. Özellikle ÇK ve KK’de yer alan kabahatlerin TCK m. 183 ile farkının ortaya koyulması noktasında da suçun gözden geçirilmesi gerekir.

TCK m. 183’ün suç sistematği bakımından uygun bir düzenleme olmadığı görülür. Suç oldukça geniş tanımlanmış, bir somut tehlike suçudur. Suçun kimin tarafından işlendiğinin bir önemi bulunmaz ve tüzel kişiler bakımından uygulanabilecek güvenlik tedbirlerine de bu suç bakımından başvurulması mümkün değildir. Gürültüye neden olma bir tüzel kişi yararına işleniyorsa bu durumda bu faaliyet izninin iptal edilmesi söz konusu değildir. Bu önemli bir eksiklik. Bu sorun Fransa’da tüzel kişilerin her suç türünde sorumluluğuna gidilmesi ile çözüme kavuşturulmuştur. Ülkemizde bu şekilde bir reform yapılması gerekip gerekmediği tartışılabilir olsa da en azından çevre suçlarına özel olarak tüzel kişilerin sorumluluğu kapsamındaki güvenlik tedbirleri genişletilebilir. Suçla çevreye verilen zararın tazmin edilebilmesine imkan sağlayan bir düzenlemeye ihtiyaç vardır. Çevre suçlarının genellikle bir tüzel kişi yararına işlendiği göz ardı edilmemelidir. İspanya’da çevre suçlarını işleyenlerin verdikleri zararı tazmin yükümlüğü anayasa ile koruma altına alınmıştır.

Suçun gece ya da gündüz işlenmesi veya işlendiği yerin bir önemi bulunmaz. Gürültünün insan sağlığını etkilemesi halinde ise yaralama suçu gündeme gelecektir. Oysa ceza hukuku en ağır ihlalleri cezalandırmak istiyorsa suç sonucunda başka canlı türlerinin yok olması gibi sonuçlar ortaya çıktığında da cezalandırılabilir olması gerekmektedir. Suç sadece insan sağlığının bozulma tehlikesinin varlığını cezalandırmaktadır. Bu sınırlı korumaya gerçekten ihtiyaç olup olmadığı ise tartışmaya açıktır. Biz gürültünün önlenmesi bakımından yaptırımları

artırılmış kabahatlerin daha etkin olacağını, suç olarak tanımlanması halinde ise çevrenin tüm unsurlarını koruması gereken ve sınırları belirlenmiş bir suç olarak düzenlenmesi gerektiği kanaatindeyiz.

Çevrenin korunması gerektiği bilincinin tüm toplumda oluşması için ise ilkokul müfredatlarından başlanarak çevre etiği ile ilgili derslere eğitim sisteminde yer verilmesi gerekmektedir. Çevreyi korurken önemli bir araç da tazminat sorumluluğu olmalıdır. Çevreyi kirleten gerçek ve tüzel kişilerin, bir tazmin yükümlülüğü olması gerekir. Kabahatlerle, çevrenin korunması ise etkili bir yoldur. Yargılama gerektirmemesi, manevi unsurun asıl olarak taksir sorumluluğu olması, hızlı ve önleyici etkilerinin yüksek olmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla çevreyi korumak için ilk araç kabahatler olmalıdır. Caydırıcılık özelliğinin yüksek olması için ise kabahatler için öngörülen idari para cezalarının yükseltilmesi gerekmektedir. Çevre suçlarının ise haksızlık içeriği yüksek, zarar ya da zarar tehlikesinin ciddiyeti ile orantılı olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- “Environmental Noise- 2020.” *European Environment Agency*, 22 (2019, 2020): 1-102.
- “Noise, Blazes and Mismatches Emerging Issues of Environmental Concern.”, *UN Environment Programme Frontiers 2022 Report*, (2022): 1-59.
- “Quiet Areas in Europe the Environment Unaffected by Noise Pollution”, *European Environment Agency Report*, I. 14 (2016): 1-78.
- Akbulut, Berrin. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınları, 2022.
- Akbulut, Berrin. *Kabahatler Hukuku*. Ankara: Adalet Yayıncılık, 2022.
- Aldemir, Hüsnü. *Hürriyete Karşı Suçların Soruşturulması ve Kovuşturulmasında Dikkat Edilecek Hususlar*. Ankara: Adalet Yayıncılık, 2022.
- Aslantürk, Mustafa. *Hakaret, Tehdit, Terk, Şantaj, Huzur Bozma, Hakların Engellenmesi, Çevre, İmar, İhale, Tefecilik Suçları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Berglund, Birgitta, Lindvall, Thomas and Schwela, Dietrich H. *Guidelines for Community Noise*. Geneva: World Health Organization, 1999.
- Bhagora, Fateh Singh. “Noise Pollution”, *International Journal of Advanced Research in Arts, Science, Engineering & Management* 2, I. 6 (2015): 2557-2562.
- Bianco, Floriana, Lucifora, Annalisa and Vagliasindi, Grazia Maria Vagliasindi. “Fighting Environmental Crime in France: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-61.
- Bruch, Carl, Coker, Wole and VanArsdale, Chris. “Constitutional Environmental Law: Giving Force to Fundamental Principles in Africa.” *Columbia Journal of Environmental Law* 26, I. 1 (2001): 131-212.
- Centel, Nur ve Zafer, Hamide. *Ceza Muhakemesi Hukuku*. İstanbul: Beta Yayınları, 2020.
- Collins, Lynda. “Are We There Yet? The Right to Environment in International and European Law.”, *McGill International Journal of Sustainable Development Law and Policy* 3, I. 2 (2007): 119-154.
- Council of Europe Conseil De L’Europe. “Committee of Experts on Air Pollution.”, EXP/Air I 68, 6 (1968): 1-10.
- Council of Europe Conseil De L’Europe. “Environment Policy in Europe.” *Consultative Assembly Committee On Regional Planning And Local Authorities*, AS/Loc (23) 27, (1972): 1-62.
- Cramer, Benjamin W. “The Human Right to Information, the Environment and Information about the Environment: from the Universal Declaration to the Aarhus Convention.”, *Communication Law and Policy* 14, I. 1 (2009): 73-103.
- Çalışkan, Suat. *Hürriyete Karşı Suçlar*. İstanbul: Platon Yayınları, 2020.
- Dobbs-Allsopp, Will, Goodwin, James and Kliger, Sasha. “Safe and Sound: How the Environmental Protection Agency Can Protect Us From Dangerous Noise.”, *Center for Progressive Reform and Governing for Impact* (2024): 1-35.
- Dönmezer, Sulhi ve Sahir, Erman. *Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku*. İstanbul: DER Yayınları, 2021.

- Ekici Şahin, Meral. “Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu (TCK m.123).”, *Ceza Hukuku Dergisi* 8, S. 23 (2013): 21-52.
- Eren Karakurt, Ahu. “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçu.”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S.132 (2017): 55-120.
- Erik, Solheim.”Environmental Crime Tackling the Greatest Threats to our Planet.”, *United Nations Environment Programme*, (2017): 1-49.
- Fajardo del Castillo, Teresa, Fuentes Osorio, Juan, Ramos Tapia, Inmaculada and Verdú Baeza, Jesus. “Fighting Environmental Crime in Spain: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-83.
- Fajardo del Castillo, Teresa. “EU Environmental Law and Environmental Crime: An Introduction.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-15.
- Fajardo del Castillo, Teresa. “Organised Crime and Environmental Crime: Analysis of EU Legal Instruments.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-43.
- Frequently Asked Questions on Human Rights and Climate Change*. New York and Geneva: United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, Fact Sheet No. 38, 2021.
- General Assembly. “Rio Declaration on Environment and Development.”, *Report of the United Nations Conference on Environment and Development I*, A/CONF.151/26, (1992): 1-9.
- Gerçeker, Hasan. *Yorumlu ve Uygulamalı Türk Ceza Kanunu*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Gezgin Kayan, Bengi. “Gürültüye Neden Olma/Gürültü Kirliliği.”, *Ceza Hukuku Dergisi* 3, S. 7 (2008): 111-120.
- Ghore Apoorva, “Law of Tort & Noise Pollution”, *Supremo Amicus* 30, (2022).
- Griswold, Eliza. “How ‘Silent Spring’ Ignited the Environmental Movement.”, *The New York Times Magazine*, (2012): 1-9.
- Gülşen, Recep. “Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu.”, *Zirve Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, S. 1 (2012): 5-20.
- Güneş, Ahmet M. *Ulusal ve Uluslararası Çevre Hukukununun Temel İlkeleri*. Antalya: Haklar ve Araştırmalar Derneği, 2021.
- Gürseler, Güneş İ. “İnsan Hakları, Çevre, Anayasa.” *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 5 (2008): 199-208.
- Hafizoğulları, Zeki ve Özen, Muharrem. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: US-A Yayınları, 2022.
- Hafizoğulları, Zeki ve Özen, Muharrem. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler Kişilere Karşı Suçlar*. Ankara: US-A Yayıncılık, 2022.
- Hakeri, Hakan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler Temel Bilgiler*. Ankara: Adalet Yayıncılık, 2023.
- İçel, Kayıhan. *Ceza Hukuku Genel Hükümler*. İstanbul: Beta Yayınları, 2023.

- İnan, Atilla ve Demir, İbrahim. *Açıklamalı- Gerekeçli Kabahatler Kanunu*. Ankara: Türkiye Belediyeler Birliği, 2011.
- Kangal, Zeynel T. *Kabahatler Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınları, 2022.
- Kaplan, Mehmet ve Atladı, Barış. “Gürültüye Neden Olma Suçu.”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan 21*, Özel S. (2019): 627-654.
- Karabulut, Mustafa. *İdari Yaptırımların Hukuki Rejimi*. Ankara: Turhan Yayınları, 2008.
- Kart, Aslıhan ve Ketizmen, Muammer. “Kabahatler Kanunu’nun İçtima Hükümleri Açısından Kişisel Verilerin Korunmasına İlişkin Suç ve Kabahatler ile Kurul’un İdari Ceza Kararlarına İlişkin Bir Değerlendirme.”, *Kişisel Verileri Koruma Dergisi 1*, S. 2 (2019): 17-29.
- Koca, Mahmut ve Üzülmez, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2022.
- Koca, Mahmut ve Üzülmez, İlhan. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Adalet Yayınları, 2022.
- Kocasakal, Ümit. “Huzur ve Sükunu Bozma Suçu (TCK 123).”, *Ankara Barosu Dergisi*, S. 2 (2015): 110-146.
- Krishan, Radha, Smriti. “Environment Protection: Legal and Human Rights Perspective.”, *National Journal of Environmental Law 2*, I. 1 (2019): 30-34.
- Kumar, Brind, Oberoi, Sharad V. and Goenka, Akash. “A Brief Review of the Legislative Aspects of Noise Pollution.” *Workshop on Environmental Pollution: Perspectives and Practices*, (2004): 1-12.
- Lumpur, Kuala. “Report Regional Workshop on Noise Abatement and Control.”, *World Health Organization*, (1987): 1-38.
- Ma’ruf, Arifin. “Legal Aspects of Environment in Indonesia: An Efforts to Prevent Environmental Damage and Pollution.”, *Journal of Human Rights, Culture and Legal System 1*, I. 1 (2021): 18-31.
- Maden, Mehmet. Bir Tehlike Suçu Olarak “Gürültüye Neden Olma (TCK, m. 183) ve Tehlike Suçlarına İlişkin Genel Tespitler.”, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 25*, S. 1 (2021): 431-470.
- Mary-Ann, O. Ajayi and Akong-Eyongndi, David Tarh. “An Examination of Noise Pollution: A Call for Regulation and Stringent Enforcement of Existing Laws.”, *Benson Idahosa University Journal of Private and Property Law*, (2019): 88-108.
- Mitsilegas, Valsamis, Fitzmaurice, Malgosia and Fasoli, Elana. “Fighting Environmental Crime in the UK: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-81.
- Mitsilegas, Valsamis, Fitzmaurice, Malgosia and Fasoli, Elana. “Fighting Environmental Crime in Poland: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-44.
- Moore, Robert N. “Noise Pollution.”, (105-122), *Albany Law Review 35*, (1970): 105-122.

- Özbek, Veli Özer, Doğan, Koray Doğan ve Bacaksız, Pınar. *Türk Ceza Hukuku Özel Hükümler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2023.
- Özdemir Ekici, Didar. “Türk Ceza Kanunu, Kabahatler Kanunu ve Çevre Kanunu’nda Düzenlenen Gürültü Suç ve Kabahatleri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme.”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Prof. Dr. Durmuş TEZCAN’a Armağan* 21, Özel S. (2019): 1179-1215.
- Özen, Muharrem ve Köksal, Atacan. “Kişilerin Huzur ve Sükûnunu Bozma Suçu.” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 68 S. 2(2019): 479-527.
- Özkurt, Haşim. “Türk Ceza Kanunu’nda Gürültüye Neden Olma Suçunun İncelenmesi.”, *Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 28, S. 48 (2023): 159-184.
- Öztoprak, Sezin. “Çevre Hukukunda İdari Yaptırımlar”, *KTO Karatay Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 3, S. 1 (2018): 41-76.
- Parlar, Ali ve Hatipoğlu, Muzaffer. *Cezai ve Hukuki Sorumluluk Boyutlarıyla Çevre Hukuku*. Ankara: Adalet Yayınları, 2010.
- Peirce, J. Jeffrey, Vesilind, P. Aarne and Weiner, Ruth F. *Environmental Pollution and Control*. Elsevier Science & Technology Books, 1997.
- Philipsen, Niels and Faure, Michael. “Fighting Environmental Crime in Sweden: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-50.
- Prasse, Heiner. “Almanya’da Çevre Alanında Görevli Olan Kimselerin Cezalandırılması-Çevrenin Korunmasının Aracı Olarak Ceza Hukuku.”, *İstanbul Hukuk Fakültesi Mecmuası Çeviren: Yener Ünver* 55, S. 3 (1997): 407-417.
- Sert Sütçü, Selin ve Şahin, Orkun. “Gürültü Kirliliği Kavramı ve Gürültü Kirliliğine Sebep Olanların Özel Hukuk Bağlamında Sorumluluğunun Belirlenmesi.”, *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 11, S. 2 (2021): 669-693.
- Sina, Stephan. “Fighting Environmental Crime in Germany: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2014): 1-77.
- Şen, Ersan. *Ceza Hukuku Açısında Sağlıklı ve Düzenli Bir Çevrede Yaşama Hakkı*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Bölümü Doktora Tezi, 1994.
- Şen, Ersan. *Yorumluyorum -15-*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- Taneri, Gökhan. *Hürriyete Karşı Suçlar*. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2020.
- Taşkın, Ozan Ercan. “Maddi ve Muhakeme Boyutuyla Çevre Ceza Hukukuna Dair Bazı Tespitler/Kısmi Öneriler.”, *Ceza Hukuku ve Kriminoloji Dergisi* 3, S. 1 (2015): 119-166.
- Ulusoy, Ali. *İdari Yaptırımlar*. İstanbul: XII Yayınları, 2013.
- Vagliasindi, Grazia Maria, Luciforaa, Annalisa and Bianco, Floriana. “Environmental Crime in Italy: A Country Report.”, *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-57.
- Vagliasindi, Grazia Marisa. “Directive 2008/99/EC on Environmental Crime and Directive 2009/123/EC on Ship-source Pollution.”, (1-22), *European Union Action to Fight Environmental Crime*, (2015): 1-22.

- Work and Health Organization. “Human Rights-Based Approach to Health and Environment”. *Report of A Regional Seminar Bangkok, Thailand, 20-21*, (2007): 1-28.
- Yaday, Pallavi and Yaday, R.S. Yadav. “Noise Pollution and its Enacting Laws in India.”, *G- Journal of Environmental Science and Technology* 1, I. 2 (2013): 51-56.
- Yaşamış, Firuz D. “Çevre Ceza Hukuku’nda Son Gelişmeler: Yeni Türk Ceza Kanunu ve Kabahatler Kanunu.”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, S. 58 (2005): 137-147.
- Yenerer Çakmut, Özlem. *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma ve Gürültüye Neden Olma Suçları*. İstanbul: Beta Yayınları, İstanbul, 2014.
- Yılmaz Turgut, Nükhet. *Çevre Politikası ve Hukuku*. Ankara: İmaj Yayınları, 2012.
- Yılmaz, Murat. *Kişilerin Huzur ve Sükununu Bozma*. İstanbul: Legal Yayıncılık, 2017.
- Yokuş Sevik, Handan. “Gürültüye Neden Olma Suçu (TCK m.183).”, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi Prof. Dr. Nur Centel’e Armağan* 19, S.2 (2013): 363-380.
- Yurtcan, Erdener. *Yargıtay Kararları Işığında Kabahatler Kanunu ve Yorumu*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2016.
- Zafer, Hamide. *Ceza Hukuku Genel Hükümler TCK m. 1-75*. İstanbul: Beta Yayınları, 2021.

İnternet Kaynakları

- AİHM, “Case of Moreno Gómez v. Spain, Application No. 4143/02, Strasbourg 16, 16/02/2005.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).
- AİHM, “Case of oluić v. Croatia, Application No. 61260/08, Strasbourg, 20/08/2010.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).
- AİHM. “Case of Deés v. Hungary, Application No. 2345/06, Strasbourg, 09/02/2011.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).
- AİHM. “Case of Grimkovskaya v. Ukraine, Application No. 38182/03, Strasbourg 21/10/2011.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).
- AİHM. “Case of mileva and others v. Bulgaria, Applications No. 43449/02 and 21475/04, 25/02/2011.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. [https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:\[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/tur#{%22documentcollectionid2%22:[%22GRANDCHAMBER%22,%22CHAMBER%22]}).
- Amies, Nick. “Cities are Increasingly Taking Bold Measures to Combat Noise Pollution Saturday 7 October 2023.” *The Brussels Times*. Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.brusselstimes.com/724505/cities-are-increasingly-taking-bold-measures-to-combat-noise-pollution>.
- AWE International. “Environmental noise impacts”. Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.awe.international/article/1847731/environmental-noise-impacts>.
- Environment, Health, Fire and Safety. “What is Environment?” Erişim Tarihi: Ekim 11, 2024. <https://globalehs.co.in/what-is-environment/>.

- EPA United States Environmental Protection Agency. “Environmental Justice.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.epa.gov/environmentaljustice>.
- EPA United States Environmental Protection Agency. “Summary of the Noise Control Act 42 U.S.C. §4901 et seq. (1972).” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.epa.gov/laws-regulations/summary-noise-control-act>.
- European Union Action to Fight Environmental Crime. “An EU Research Project on Environmental Crime.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.ecologic.eu/sites/default/files/publication/2021/2720-EFFACE-Flyer-2014.pdf>.
- European Union. “Directive 2008/99/EC of the European Parliament and of the Council of 19 November 2008 on the protection of the environment through criminal law (Text with EEA relevance).” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32008L0099>.
- Lewik. “Causing Noise, Vibrations And Non-Ionising Radiation (Section 325a, German Criminal Code).” Erişim Tarihi: Eylül 17, 2024. <https://www.lewik.org/term/15895/causing-noise-vibrations-and-non-ionising-radiation-section-325a-german-criminal-code/>.
- NSW EPA, Environment Protection Authority 2013. “Noise Guide for Local Government.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.scribd.com/document/140536909/Noise-Guide-for-Local-Government>.
- Umwelt Bundesamt. “Environmental Code.” Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.umweltbundesamt.de/en/environmental-code-0#development-of-the-environmental-code>.
- WIPO. “Environment Code (consolidated version of 2010), France”. Erişim Tarihi: Eylül 17, 2024. <https://www.wipo.int/wipolex/en/legislation/details/6040>.
- World Health Organization. “Noise”. Erişim Tarihi: Eylül 18, 2024. <https://www.who.int/europe/news-room/fact-sheets/item/noise>.

Yargı Kararları

- AYMGK, 17.4.2007, E. 2004/20 K. 2007/52.
- YCGK, 29.05.2007, E.2007/8-109, K.2007/115 K.
- Y2.CD, 13.2.2012, E.2012/2564, K. 2012/2749.
- Y4.CD, 24.12.2014, E.2013/24429, K.2014/36904.
- Y4.CD, 19.1.2015, E.2013/24261, K.2015/1454.
- Y4.CD, 19.1.2015, E.2013/24365, K.2015/1452.
- D14.D, 4.2.2015, E.2013/4341, K.2015/857.
- AYMGK, 5.3.2015, E.2014/124, K.2015/24.
- Y19.CD, 09.04.2015, E.2015/50, K.2015/171.
- Y8.CD, 26.06.2015, E. 2014/31429 K. 2015/20222.
- Y18.CD, 15.12.2015, E.2015/12170, K.2015/13519.
- Y4.CD, 27.4.2016, E.2014/1832, K.2016/8375.

- Y18.CD, 27.4.2016, E.2015/13060, K.2016/8837.
Y18.CD, 1.6.2016, E.2015/13033, K.2016/12044.
Y18.CD, 01.06.2016, E.2015/13033, K.2016/12044.
Y18.CD, 01.06.2016, E.2015/13033, K.2016/12044.
AYM Kararı, Başvuru No: 2014/2266, 16.6.2016.
Y18.CD, 27.2.2017, E.2016/15421, K.2017/2171.
Y18.CD, 5.12.2017, E.2015/39835, K.2017/14320.
Y18.CD, 10.4.2018, E.2016/3270, K.2018/5281.
AYM Kararı, Başvuru No: 2015/12621, 18.4.2018.
AYM Kararı, Başvuru No: 2014/3735, 12.6.2018.
AYM Kararı, Başvuru No: 2015/2334, 29.11.2018.
Y19.CD, 11.12.2018, E.2018/644, K.2018/13125.
Y18.CD, 18.2.2019, E.2017/6863 K.2019/3251.
Y19.CD, 4.3.2020, E.2018/8450, K.2020/2425.
Y19.CD, 11.3.2020, E. 2019/608 K. 2020/2740.
Y19.CD, 22.3.2021, E.2019/23948, K.2021/3361.
Y19.CD, 23.6.2021, E.2021/649, K.2021/7149.
Y7.CD, 14.3.2022, E.2021/13146, K.2022/4826.
Y4.CD, 26.04.2023, E.2022/14906, K.2023/17491.